

IMPAKT DOLNY ŚLĄSK

PRZEGLĄD THINK TANKU UNIwersYTETU EKONOMICZNEGO WE WROCŁAWIU

NR 2/2024 (PÓŁROCZNIK) THINKTANK.UE.WROC.PL

WSPÓŁPRACA UCZELNI Z JEDNOSTKAMI SAMORZĄDU REGIONALNEGO –
TRANSFER WIEDZY NA RZECZ ROZWOJU
SPOŁECZNO-GOSPODARCZEGO DOLNEGO ŚLĄSKA

Wydawnictwo
UNIwersYTET
EKONOMICZNY
we Wrocławiu

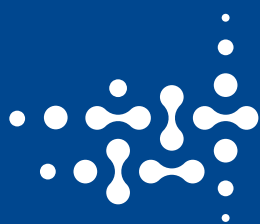

FORUM ZRÓWNOWAŻONEGO ROZWOJU

NOWA INICJATYWA STRATEGICZNA UNIwersYTETU EKONOMICZNEGO WE WROCLAWIU

Wspólnie z przedstawicielami otoczenia
gospodarczego kształtujemy przyszłość opartą
na zrównoważonych
i odpowiedzialnych praktykach

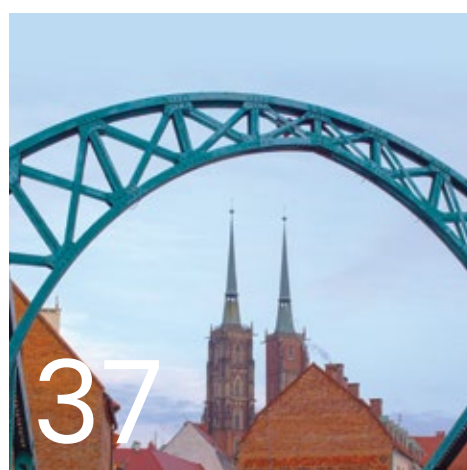
**IMPAKT
DOLNY ŚLĄSK**

THINK TANK UNIWERSYTETU
EKONOMICZNEGO WE WROCŁAWIU

SPIS TREŚCI

- 2** Słowo wstępne
BARTŁOMIEJ NITA
- 5** Dolny Śląsk 2030+. Głos młodego pokolenia.
Raport z warsztatów strategicznych
**BOŻENA RYSZAWSKA, KAROLINA DASZYŃSKA-ŻYGADŁO,
MONIKA HAJDAS, ALICJA ZAKRZEWSKA-PÓŁTORAK,
DOROTA RYNIO, MAŁGORZATA GAŁECKA**
- 28** Szkoła Liderów Lokalnych jako przykład współpra-
cy Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu
z samorządem terytorialnym województwa dolno-
śląskiego i dolnośląskimi uczelniami
ALICJA ZAKRZEWSKA-PÓŁTORAK, DOROTA RYNIO
- 33** Współtworzenie (*co-creation*) w strategii
Dolnego Śląska
BOŻENA RYSZAWSKA
- 37** Budowanie mostów do przyszłości
BOŻENA RYSZAWSKA, MACIEJ ZATHEY, PIOTR CHMIEL

SŁOWO WSTĘPNE

Szanowni Państwo,

współpraca pomiędzy uczelniami a jednostkami samorządowymi jest źródłem licznych korzyści dla obu stron. Dzięki niej następuje transfer wiedzy z uczelni – dysponującej odpowiednimi zasobami intelektualnymi w postaci wiedzy eksperckiej i rezultatów prowadzonych badań naukowych – do samorządów, które stoją przed wyzwaniami związanymi z koniecznością rozwiązywania licznych problemów społecznych. Jednocześnie samorządy są zobligowane do planowania rozwoju regionalnego i zarządzania nim poprzez projektowanie i wdrażanie polityk publicznych.

Różnorodne działania na rzecz regionu Dolnego Śląska podejmują również eksperci z Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu, angażując się w tworzenie na rzecz jednostek samorządowych strategii rozwoju mających na celu powstawanie nowych miejsc pracy na danym obszarze i zwiększanie jego atrakcyjności inwestycyjnej, co z kolei ma pozytywny wpływ na przyciąganie nowych mieszkańców i gospodarczy rozwój regionu. Współpraca pomiędzy nauką a regionem nie tylko prowadzi do lepszego wykorzystania lokalnego potencjału gospodarczego, ale stymuluje również podejmowanie przez uczelnie istotnych społecznie problemów badawczych i liczne działania edukacyjne, na przykład angażujące studentów w praktyczne rozwiązywanie konkretnych problemów zgłaszanych przez władze jednostek samorządu terytorialnego.

Aktywność pracowników Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu znakomicie wpisuje się w jego strategię rozwoju, zgodnie z którą kreujemy ekspertów i liderów, tworząc środowisko rozwoju wiedzy, umiejętności i kompetencji przyszłości. Działalność naszej uczelni jest spójna z koncepcją potrójnej helisy (*triple helix*), propagowaną przez H. Etzkowitza i L. Leydesdorffa (2000). Według nich potrójna helisa stanowi model relacji zachodzących w procesie tworzenia wiedzy pomiędzy trzema rodzajami podmiotów: ośrodkami naukowymi (*academia*), środowiskiem przemysłowym (*industry*) oraz administracją publiczną (*state*). Gospodarka oparta na wiedzy wymaga twórczego współdziałania nowoczesnych uczelni z jednostkami samorządu terytorialnego i otoczeniem gospodarczym. Współcześnie postuluje się koncepcję tzw. poczwórnej (*quadruple helix*), a nawet pięcioelementowej helisy (*quintuple helix*). W tym ujęciu model potrójnej helisy jest wzbogacany o media, społeczeństwo obywatelskie i środowisko naturalne.

Najnowszą inicjatywą realizowaną przez Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu na rzecz rozwoju regionalnego były strategiczne warsztaty ko-kreatywne dla studentów naszej Uczelni, dotyczące wizji Dolnego Śląska w perspektywie 2030+, przeprowadzone przez zespół ekspertek: Bożenę Ryszawską, Karolinę Darszyńską-Żygadło, Monikę Hajdas, Alicję Zakrzewską-Półtorak, Dorotę Rynio oraz Małgorzatę Gałęcką. Przebieg całej inicjatywy został szczegółowo omówiony przez Autorki w raporcie „Dolny Śląsk 2030+. Głos młodego pokolenia” zaprezentowanym w niniejszym numerze czasopisma *Impakt Dolny Śląsk*.

Projekt ten, obejmujący przygotowanie briefu, metodologicznych i tematycznych założeń warsztatów, a także opracowanie i przeprowadzenie wśród studentów

ankiety poprzedzającej warsztaty, był formą aktywnego udziału naszej Uczelni w pracach zainicjowanych przez Urząd Marszałkowski Województwa Dolnośląskiego nad wizją, celami i kierunkami działań dla województwa w perspektywie 2030+. Podkreślić należy, że zewnętrzni eksperci, konsultanci oraz różne grupy interesariuszy w prace nad strategią byli włączani już wcześniej, jednak przedstawiciele młodego pokolenia, czyli studenci, wzięli w nich udział po raz pierwszy. Ponieważ przyjęta strategia będzie wyznaczać kierunki rozwoju Dolnego Śląska w perspektywie całokształtu dorosłego życia – zarówno zawodowego, jak i prywatnego – młodego pokolenia, udział jego przedstawicieli jest kluczowy dla działań, które będą realizowane w następnych latach, a projekt wizji Dolnego Śląska atrakcyjnej dla ludzi młodych ma ogromne znaczenie.

Interesującą lekturą są szczegółowo omówione w raporcie koncepty opracowane przez studentów. Uczestnicy warsztatów, projektując pomysły na rozwój regionu, skupili się na tematach związanych z mieszkalnictwem, transportem, pracą i rozwojem, edukacją, zdrowiem psychicznym, komunikacją i inkluzją społeczną. Należy podkreślić, że koncepcja współtworzenia, która legła u podstaw całego projektu, ma kluczowe znaczenie dla wzmocnienia transformacji społecznej i gospodarczej. Badania wskazują na bezpośredni związek pomiędzy udaną transformacją a zaangażowaniem obywateli, jak również z oddolnymi strategiami współtworzenia w ważnych dla nich obszarach. Kwestie te są w sposób interesujący, a jednocześnie przystępny omówione przez Bożenę Ryszawską w odrębnym artykule opublikowanym w numerze, zatytułowanym „Współtworzenie (*co-creation*) w strategii Dolnego Śląska”. Tekst ten stanowi metodologiczne uzasadnienie koncepcji działań przyjętych podczas warsztatów prowadzonych ze studentami w ramach prac nad Strategią Województwa Dolnośląskiego 2030+.

Inną ważną inicjatywą, podjętą wspólnie z jednostkami samorządowymi i na ich rzecz, jest Szkoła Liderów Lokalnych, realizowana przez Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu pod patronatem merytorycznym Dolnośląskiego Funduszu Rozwoju sp. z o.o. (spółki samorządowej), we współpracy z Akademickim Inkubatorem Przedsiębiorczości Politechniki Wrocławskiej i Akademickim Inkubatorem Przedsiębiorczości Uniwersytetu Przyrodniczego we Wrocławiu i pod patronatami honorowymi Marszałka Województwa Dolnośląskiego i Rektorów wyżej wymienionych uczelni.

Do tej pory odbyło się pięć edycji Szkoły Liderów Lokalnych (pierwsza miała miejsce w 2018 r.). Ideą przyświecającą powstaniu tego programu było stworzenie płaszczyzny dla nowych pomysłów gospodarczych i działalności społecznej, a także umożliwienie studentkom i studentom możliwości nabycia kompetencji liderkich oraz praktycznego zapoznania się z działaniem jednostek samorządu terytorialnego. Celem podstawowym tej inicjatywy było zacieśnienie współpracy pomiędzy studentami i pracownikami badawczo-dydaktycznymi wrocławskich uczelni a dolnośląskimi władzami samorządowymi na szczeblu regionalnym i lokalnym w zakresie kreowania transferu wiedzy. Uczestnicy z różnych kierunków studiów, z kilku uczelni, współpracowali ze sobą w interdyscyplinarnych zespołach w ramach zajęć oraz warsztatów prowadzonych w trybie stacjonarnym oraz zdalnym. Zespoły studenckie miały możliwość proponowania, poddawania krytyce oraz testowania swoich innowacyjnych pomysłów w praktyce. W ten sposób Szkoła Liderów Lokalnych przygotowuje młodych ludzi do wzięcia odpowiedzialności za inicjatywy społeczne i gospodarcze na poziomie lokalnym.

Założeniem każdej edycji Szkoły jest wypracowanie rezultatu końcowego polegającego na przygotowaniu przez kiluosobowe grupy raportów dla badanej dolnośląskiej gminy, zawierających analizę i propozycje rozwiązania konkretnych wyzwań z obszaru praktyki społeczno-gospodarczej. W edycjach 1.-5., które

odbyły się do tej pory, wzięło udział 19 dolnośląskich gmin, 74 studentek i studentów, 16 tutorek i tutorów, 3 uczelnie – od 3. edycji dołączyła Politechnika Wrocławska, a od 4. Uniwersytet Przyrodniczy we Wrocławiu.

Wyzwania, jakie zostały podjęte w ramach programu, dotyczą zagadnień ważnych dla poszczególnych gmin. Wychodzą one naprzeciw potrzebom mieszkańców danych obszarów, wspomagają również ich zaangażowanie w kształtowanie własnej przestrzeni. Zagadnienia opracowywane przez studentów w kolejnych edycjach skupiały się wokół tematyki związanej przede wszystkim z: transportem i komunikacją – zarówno w gminach, jak i poza nimi, kształtowaniem wizerunku danej przestrzeni w aspekcie marketingowym i jakości zagospodarowania przestrzeni, promowaniem produktów lokalnych, wspieraniem przedsiębiorczości i aktywności przedsiębiorczej mieszkańców, rozwojem turystyki, a także optymalizacją energetyczną budynków komunalnych. Podkreślić należy, że w ramach programu powstały projekty, które są z sukcesem wdrażane w gminach. Studenci, rozwiązując praktyczne problemy, mieli okazję do poszukiwania niestandardowych i kreatywnych rozwiązań.

Niewątpliwie przykładem synergii między nauką a planowaniem rozwoju i zarządzaniem regionem jest również współpraca Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu z Instytutem Rozwoju Terytorialnego w przygotowaniu Strategii Rozwoju Województwa Dolnośląskiego 2030+ – piszą o nim w swoim tekście Bożena Ryszawska, Maciej Zathę oraz Piotr Chmiel. Jaki wskazują sami Autorzy: "taki typ współpracy jest kluczowy w kontekście złożoności, zmienności i systemowości problemów współczesnego świata, szczególnie tych dotyczących przyszłości Dolnego Śląska".

Prace nad strategią trwają już drugi rok. Uniwersytet Ekonomiczny reprezentuje dr hab. Bożena Ryszawska, prof. UEW. Ponadto w projekt ten zaangażowany jest zespół specjalistów z Instytutu Rozwoju Terytorialnego oraz z Urzędu Marszałkowskiego Województwa Dolnośląskiego. W aspekcie merytorycznym istotny jest także udział studentów oraz osób zatrudnionych w naszej Uczelni. Podczas prac nastąpiła synergia strategicznych umiejętności przedstawicieli Instytutu Rozwoju Terytorialnego na polu rozwijania i pielęgnowania współpracy międzyinstytucjonalnej oraz wiedzy naukowej pracowników UEW.

Niewątpliwie transfer wiedzy następujący z uczelni do samorządów ma szczególne znaczenie społeczne, ponieważ ma szansę realnie pozytywnie wpłynąć na jakość życia mieszkańców regionu, czyli nas wszystkich. Dlatego wymaga dalszego stymulowania i długofalowego wspierania, czego władze Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu są świadome.

Niniejszy numer *Impaktu Dolny Śląsk*, który oddajemy do Państwa rąk, prezentuje rezultaty najnowszych inicjatyw podejmowanych w ramach współpracy naszej Uczelni z Województwem Dolnośląskim. Serdecznie zapraszam do jego lektury!

dr hab. Bartłomiej Nita, prof. UEW
Prorektor ds. Finansów i Rozwoju

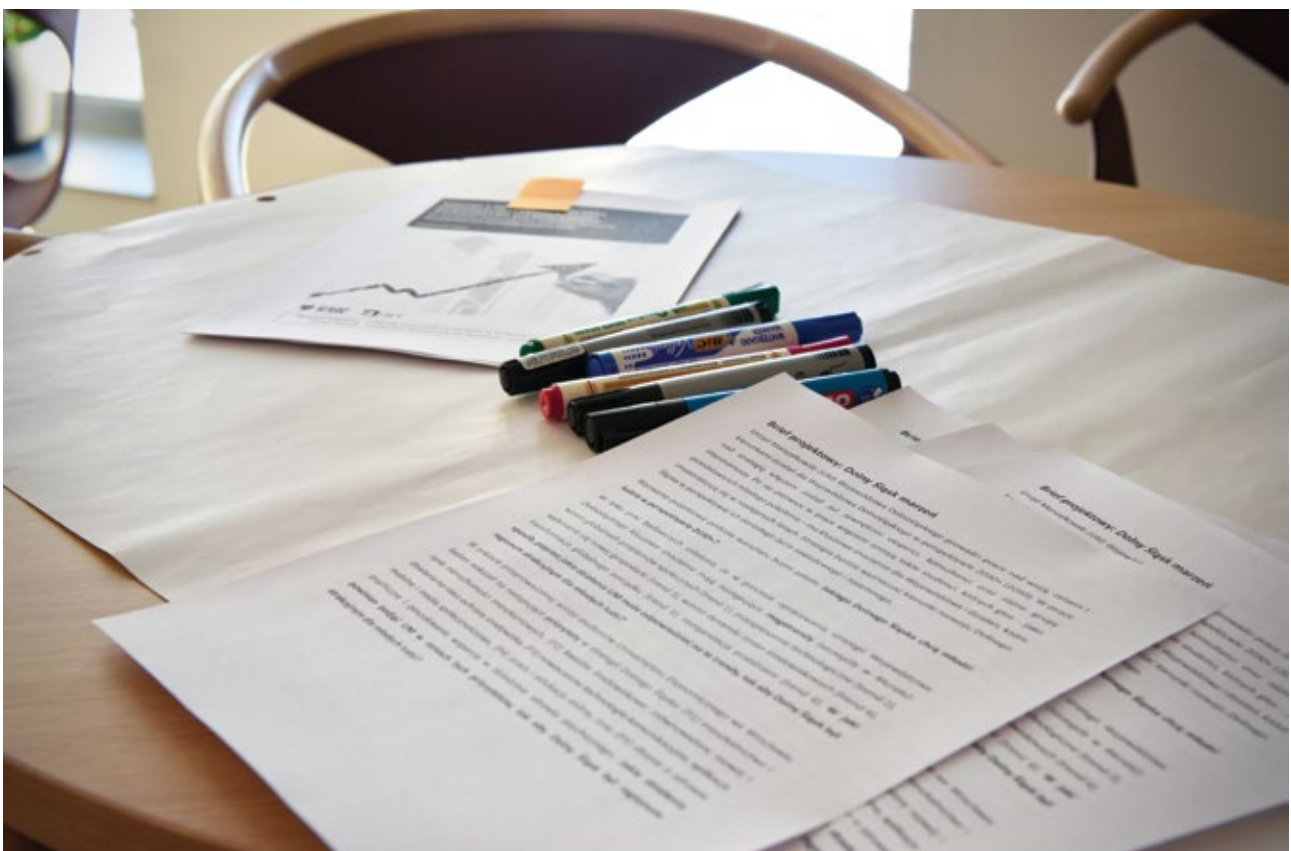
Literatura

Etzkowitz, H. i Leydesdorff, L. (2000). The Dynamics of Innovation: From National Systems and „Mode 2” to a Triple Helix of University–Industry–Government Relations. *Research Policy*, 29(2), 109–123.

Dolny Śląsk 2030+

Głos młodego pokolenia

Raport z warsztatów strategicznych

Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu

Spis treści

Wstęp.....	7
Metodologia prac	8
Wyniki ankiety.....	10
Brief projektowy.....	14
Ideacja na podstawie trendów – rezultaty.....	14
Ideacja oparta na scenariuszach 2050 – rezultaty.....	16
Ideacja oparta na priorytetach – rezultaty.....	18
Karty konceptów.....	20
Podsumowanie.....	25
Zespół pracujący nad warsztatami i raportem.....	27

Wstęp

Rozwój miast i regionów determinuje jakość życia we wszystkich jego obszarach, takich jak: edukacja, czas wolny, zdrowie, bezpieczeństwo, środowisko, społeczność, transport czy łączność i komunikacja. Z tego względu w procesie tworzenia strategii miast i regionów uwzględnia się głos różnych grup interesariuszy, które mają swoje specyficzne cele, postulaty i oczekiwania – czasem zbieżne, a czasem rozłączne. Mądry konsensus pomiędzy tymi oczekiwaniami powinien stanowić podstawę do wyznaczania kierunku rozwoju regionu.

Lokalne i regionalne strategie rozwoju powinny w naturalny sposób być ko-kreowane przez obywateli i angażować interesariuszy od samego początku procesu. Udział w projektach samorządowych tworzy autentyczne doświadczenia edukacyjne, wzmacnia publiczne zrozumienie i wsparcie przyszłych działań. Ko-kreacja, czyli współtworzenie (*co-creation*), oznacza wyższy poziom partycypacji społecznej. Obywatel staje się aktywnym podmiotem uczestniczącym w tworzeniu, wdrażaniu i ewaluacji projektu. Projektem może być tworzenie strategii, przygotowanie polityki, wprowadzanie nowych regulacji prawnych oraz praktycznych rozwiązań.

Współtworzenie to kluczowa koncepcja wzmacniająca transformację społeczną i gospodarczą. Badania pokazują, że udana transformacja jest powiązana z zaangażowaniem obywateli, a także z oddolnymi strategiami współtworzenia w ważnych dla obywateli obszarach (Seyfang i Haxeltine, 2012; van der Steen in., 2011). Udana współtworzenie wymaga wielopoziomowego procesu oraz przyjęcia sposobu myślenia i pracy „przez i dla obywateli”. Potrzebę pełniejszego udziału społeczeństwa, obywateli i mieszkańców zaobserwowano w wielu projektach samorządowych (Herberg i in., 2020; Selvakkumaran i Ahlgren, 2018). Efektywna transformacja wymaga podejścia odgórnego uzupełnionego podejściem oddolnym (*bottom up, top down*), w którym obywatele grają aktywną rolę. Takie podejście jest zawarte w nowej strategii UE Europejski Zielony Ład.

Współtworzenie polega na partnerskiej współpracy z docenieniem kompetencji obywateli na równi z ekspertami i decydentami politycznymi. Taki rodzaj współtworzenia pozwala pełniej zrozumieć kontekst i tworzyć poczucie współwłasności tworzonego przedsięwzięcia i poczucie wspólnej odpowiedzialności za transformację.

Szczególne znaczenie w procesie ko-kreacji ma głos pokolenia Z, dla którego ta strategia powstaje i które będzie decydowało o przyszłości Dolnego Śląska w perspektywie 2050 roku, ale też najdłużej będzie odczuwało skutki tej strategii. Na warsztacie interesariuszy Dolnego Śląska nie było w zasadzie przedstawicieli młodego pokolenia. Z tego względu podjęto inicjatywę przeprowadzenia sesji dialogowej z przedstawicielami tej generacji w formie warsztatu na Uniwersytecie Ekonomicznym we Wrocławiu.

Niniejszy raport przedstawia rezultaty warsztatu ko-kreacyjnego dotyczącego wizji Dolnego Śląska w perspektywie 2030+ prowadzonego ze studentami Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu. Informacje wstępne opisują metodologię prac nad zaprojektowaniem i realizacją warsztatu. Następnie zaprezentowano wyniki ideacji z wykorzystaniem różnych technik pracy w projektach typu *foresight* (trendy, scenariusze). Zasadniczą część raportu stanowią koncepty przygotowane przez studentów i pogrupowane w kluczowe kategorie, takie jak: mieszkalnictwo, transport, praca i rozwój, edukacja, zdrowie psychiczne i *wellness*, komunikacja i inkluzja społeczna. Końcowa część raportu zawiera podsumowanie, opinie studentów dotyczące udziału w warsztacie oraz sylwetki osób zaangażowanych w zaprojektowanie i realizację warsztatu oraz przygotowanie niniejszego raportu.

Metodologia prac

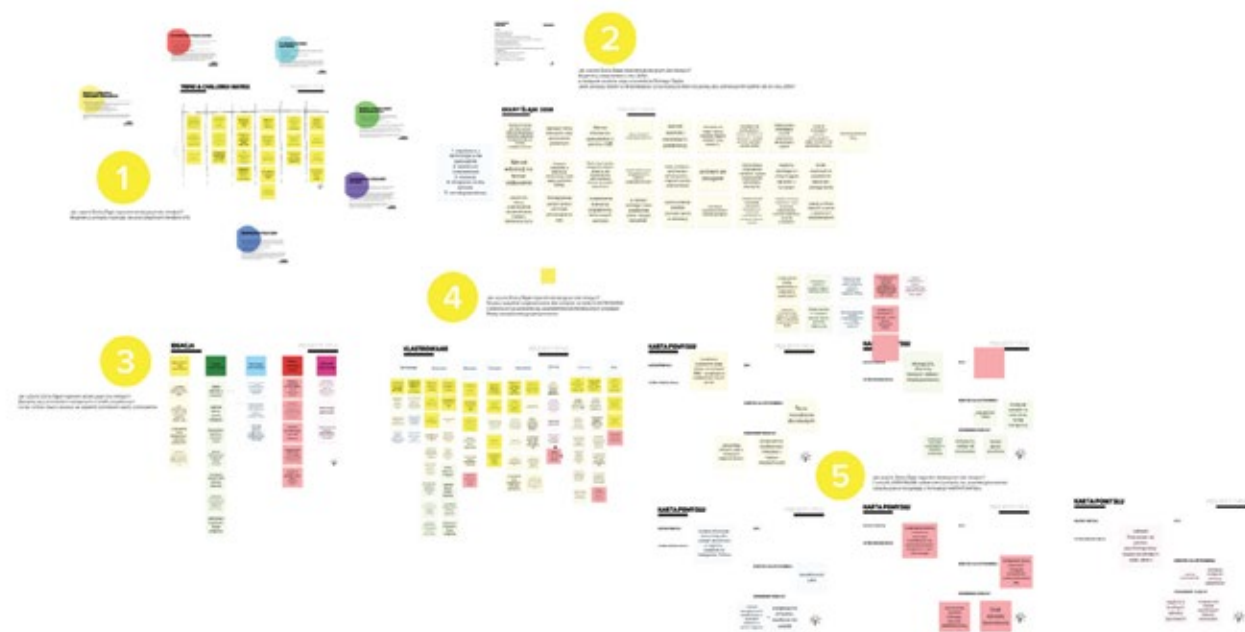
Prace nad projektem wizji Dolnego Śląska atrakcyjnej dla ludzi młodych obejmowały zaprojektowanie i realizację ankiety wśród studentów Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu (UEW), opracowanie briefu projektowego, selekcję treści z dokumentu "Wnioski z diagnozy społecznej, gospodarczej i przestrzennej województwa dolnośląskiego – na potrzeby opracowania strategii rozwoju województwa dolnośląskiego 2030+" (wrzesień 2023) oraz zaprojektowanie i moderację warsztatu z udziałem studentów UEW. Warsztat odbył się 4 grudnia 2023 r. w formie stacjonarnej w przestrzeni inQube Uniwersyteckiego Inkubatora Przedsiębiorczości Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu.

Nadrzędną logiką warsztatu był *foresight* strategiczny, którego celem jest wygenerowanie wizji przyszłości oraz identyfikacja działań, które do tej przyszłości mogą prowadzić. Podczas warsztatu zastosowano następujące metody i techniki pracy:

- Refleksję nad briefem projektowym.
- Krótką aktywność team-buildingową, której celem było zapoznanie się uczestników warsztatów i zbudowanie życzliwej, przyjaznej atmosfery, niezbędnej do wspólnej pracy twórczej.
- Rozgrzewkę kreatywną, która miała na celu pobudzenie indywidualnej kreatywności uczestników.
- Rozgrzewkę futurystyczną, której celem było uświadomienie uczestników, że praca warsztatowa obejmuje przyszły horyzont czasowy i jest związana z generowaniem wizji przyszłości.
- Ideację z wykorzystaniem kluczowych trendów pochodzących z dokumentu 4CF.
- Ideację na podstawie scenariusza świata i Dolnego Śląska w roku 2050.
- Ideację ukierunkowaną na priorytety wyłonione z ankiety przeprowadzonej wśród studentów UEW.
- Klastrowanie pomysłów, czyli grupowanie ich według podobieństw lub powiązań tematycznych.
- Prezentację pomysłów połączoną z feedbackiem i korektą.
- Opracowanie kart konceptów, tj. opracowanie szczegółowych opisów proponowanych pomysłów wraz z korzyściami dla użytkownika i spodziewanymi rezultatami.

W warsztacie wzięło udział 20 osób, studentów studiów I i II stopnia, studiujących w trybie stacjonarnym. Zostali oni zrekrutowani do udziału poprzez ankietę udostępnioną na stronie WWW Uczelni. Uczestnicy pracowali w 4 facylitowanych zespołach.

Rezultaty prac dokumentowane były na bieżąco przez zespoły projektowe w środowisku Mural, gdzie na studentów czekały przygotowane wcześniej formularze wspomagające pracę kreatywną. Ilustracja 1 pokazuje efekt pracy w Muralu jednego z zespołów, a ilustracja 2 zdjęcia z przebiegu warsztatu.

Ilustracja 1. Wirtualna przestrzeń pracy podczas warsztatu - Mural

Ilustracja 2. Przebieg pracy warsztatowej

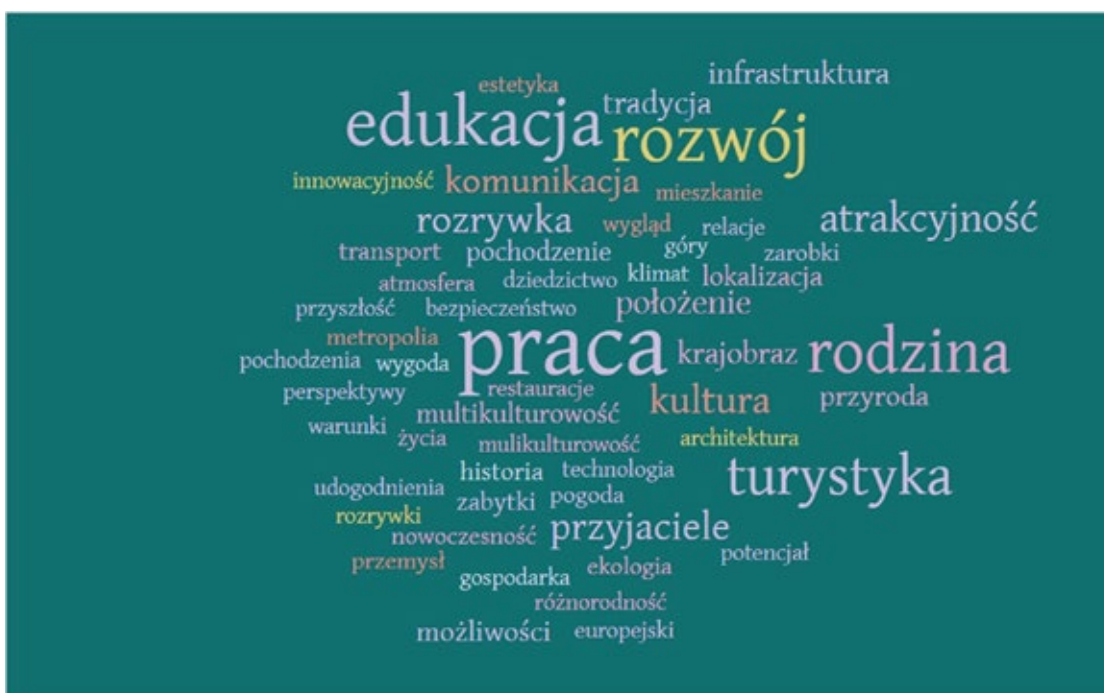
Wyniki ankiety

Pytania w ankiecie zostały przygotowane przez zespół UEW na podstawie trendów oraz priorytetów wynikających z materiałów opracowanych w toku prac nad strategią Dolnego Śląska przez ekspertów przy wsparciu firmy 4CF. Na 7 pytań odpowiedziało 175 osób studenckich, z różnych lat i poziomów studiów, studiujących w trybie dziennym i zaocznym. Ankieta była anonimowa i dostępna w wersji *online*, przeciętny czas jej wypełnienia wynosił 10 minut.

Pytania i odpowiedzi kształtowały się w następujący sposób.

Pytanie otwarte: **Dlaczego współcześnie chcesz być (żyć, uczyć się, przebywać) na Dolnym Śląsku?** (wpisz 3 krótkie argumenty).

Na to pytanie odpowiedzi udzieliło 149 osób, a najczęściej pojawiające się argumenty dotyczyły pracy, możliwości rozwoju, rodziny, edukacji oraz atrakcyjnych miejsc turystycznych w regionie. Zamieszczona poniżej (rys. 1) mapa słów pokazuje sformułowania najczęściej pojawiające się w udzielonych odpowiedziach.

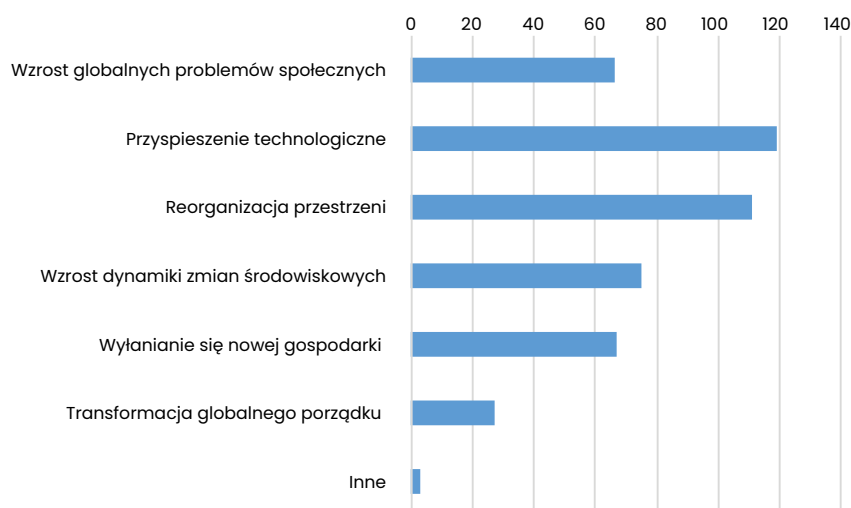
Rysunek 1. Motywacje studentów związane z życiem na Dolnym Śląsku – mapa słów opracowana z wykorzystaniem narzędzia <https://worditout.com/word-cloud/create>

Pytanie zamknięte: **Wskaż, które z globalnych megatrendów wydają Ci się najistotniejsze w kontekście rozwoju Dolnego Śląska w perspektywie 2050 roku (wybierz maksymalnie 3)?**

Wśród trendów znalazły się:

- wzrost globalnych problemów społecznych,
- przyspieszenie technologiczne,
- wyłanianie się nowej gospodarki (opartej w coraz większym stopniu na wiedzy i informacji),
- wzrost dynamiki zmian środowiskowych,
- transformacja globalnego porządku (zmiany w układzie sił i tworzenie się nowej architektury politycznej na świecie),
- reorganizacja przestrzeni (metropolizacja, peryferyzacja, zmiany w systemach transportowych).

Na to pytanie odpowiedzieli wszyscy ankietowani. Najistotniejszym trendem (118 odpowiedzi) było przyspieszenie technologiczne, na drugim miejscu znalazł się trend dotyczący reorganizacji przestrzeni (111 głosów), na trzecim – wzrost dynamiki zmian środowiskowych (75 odpowiedzi). Za najmniej istotny trend (tylko 27 głosów) studenci uznali transformację globalnego porządku. Rysunek 2 prezentuje rozkład wszystkich odpowiedzi.

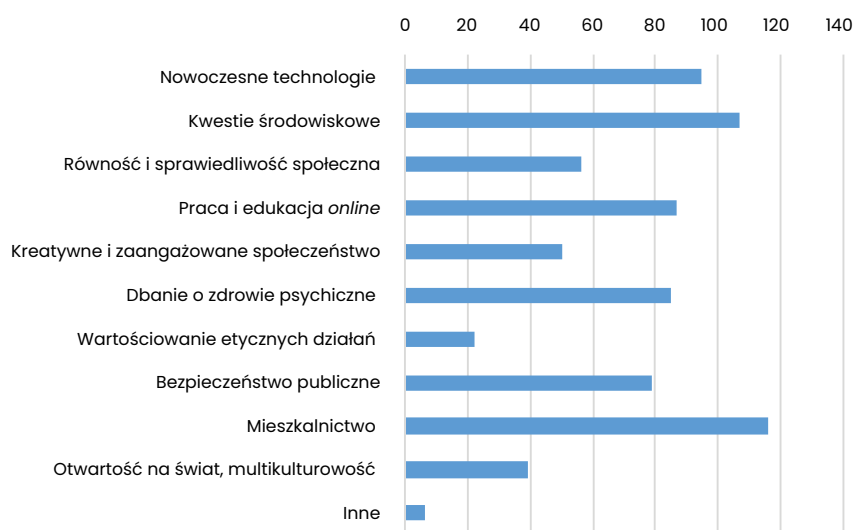
Rysunek 2. Megatrendy istotne w opinii studentów w kontekście rozwoju Dolnego Śląska

Pytanie zamknięte: Wskaż, które obszary powinny według Ciebie stanowić priorytety wyznaczające kierunki rozwoju Dolnego Śląska w perspektywie 2050 roku (wybierz maksymalnie 5).

Wśród priorytetów znalazły się:

- nowoczesne technologie komunikacyjne, aplikacje mobilne, media społecznościowe,
- kwestie środowiskowe: zrównoważony rozwój i działania na rzecz ochrony, środowiska.
- równość i sprawiedliwość społeczna: dążenie do większej równości, w tym równości płci, równości rasowej i walki z niesprawiedliwościami społecznymi,
- praca i edukacja *online*,
- kreatywne i zaangażowane społeczeństwo,
- dbanie o zdrowie psychiczne i poszukiwanie wsparcia w dziedzinie zdrowia psychicznego,
- wartościowanie etycznych działań i poszukiwanie znaczenia w życiu,
- bezpieczeństwo publiczne i cyberbezpieczeństwo,
- mieszkalnictwo i rynki nieruchomości mieszkaniowych,
- otwartość na świat, multikulturowość i inkluzywność,
- inne.

Na to pytanie odpowiedzieli wszyscy ankietowani. Wyniki prezentuje rys. 3. Za najważniejszy priorytet studenci uznali mieszkalnictwo i rynki nieruchomości mieszkaniowych (116 głosów), a tuż po nim kwestie środowiskowe: zrównoważony rozwój i działania na rzecz ochrony środowiska (107 odpowiedzi). Na trzecim miejscu znalazł się priorytet dotyczący nowoczesnych technologii komunikacyjnych, aplikacji mobilnych i mediów społecznościowych (95 głosów). Natomiast za najmniej istotny priorytet studenci uznali wartościowanie etycznych działań i poszukiwanie znaczenia w życiu (22 głosy).

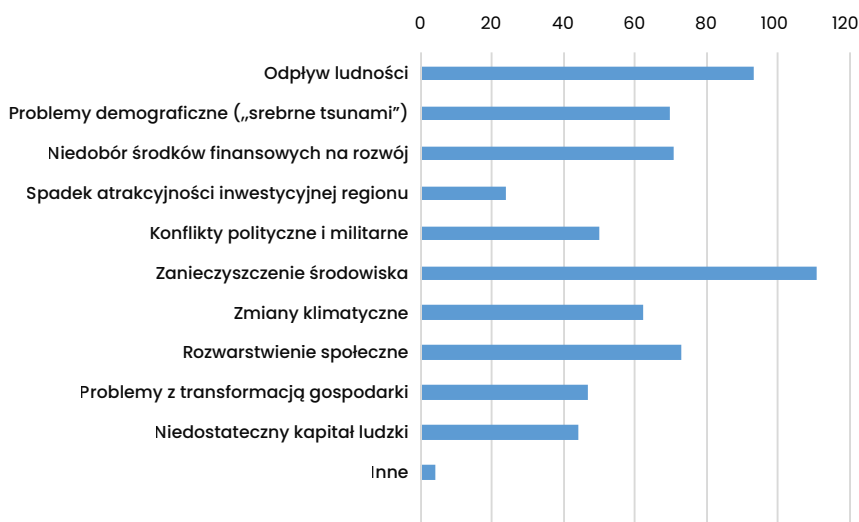
Rysunek 3. Priorytety w rozwoju Dolnego Śląska w opinii studentów

Pytanie zamknięte: Wskaż, jakie widzisz główne zagrożenia dla rozwoju Dolnego Śląska w perspektywie 2050 roku (wybierz maksymalnie 5).

Wśród zagrożeń znalazły się:

- a) odpływ ludności,
- b) nierównomierne rozmieszczenie ludności (koncentracja we Wrocławiu i jego najbliższym otoczeniu przy wyludnianiu się pozostałych obszarów Dolnego Śląska),
- c) problemy demograficzne („srebrne tsunami”),
- d) niedobór środków finansowych na rozwój,
- e) spadek atrakcyjności inwestycyjnej regionu w ujęciu międzynarodowym,
- f) konflikty polityczne i militarne,
- g) zanieczyszczenie środowiska,
- h) zmiany klimatyczne (anomalie pogodowe, wichury, susze, gradobicie),
- i) rozwarstwienie społeczne (ludzie bardzo bogaci i bardzo biedni, zaawansowani cyfrowo i wykluczeni cyfrowo itd.),
- j) problemy z transformacją gospodarki, np. odchodzeniem od przemysłu wydobywczego,
- k) niedostateczny kapitał ludzki (niska jego ilość i jakość),
- l) inne.

Na to pytanie odpowiedzieli wszyscy ankietowani. Dominującą odpowiedzią było zanieczyszczenie środowiska (111 odpowiedzi), drugą najbardziej niepokojącą kwestią dla studentów było nierównomierne rozmieszczenie ludności (93 głosy), a na trzecim miejscu znalazło się rozwarstwienie społeczne (73 odpowiedzi). Za najmniej istotne zagrożenie studenci uznali spadek atrakcyjności inwestycyjnej regionu w ujęciu międzynarodowym (24 głosy). Kompletny rozkład odpowiedzi prezentuje rys. 4.

Rysunek 4. Zagrożenia dla rozwoju Dolnego Śląska w perspektywie 2030–2050 w opinii studentów

Pytanie otwarte: Opisz, używając trzech przymiotników, jaki według Ciebie powinien być Dolny Śląsk w perspektywie 2030–2050

Na to pytanie odpowiedzi udzieliło 144 respondentów, a najczęściej wymienianymi określeniami były: nowoczesny, rozwinięty, innowacyjny, przyjazny, skomunikowany, czysty oraz zrównoważony. Pozostałe często wymieniane określenia prezentuje mapa słów na rys. 5.

Pytanie otwarte: Wskaż, używając trzech przymiotników, jaki nie chcesz, żeby był Dolny Śląsk w przyszłości.

Na to pytanie odpowiedzi udzieliło 130 respondentów, a najczęściej wymienianymi określeniami były: zanieczyszczony (najwięcej odpowiedzi), zacofany, brudny, niebezpieczny, zakorkowany, nietolerancyjny. Pozostałe często wymieniane określenia prezentuje mapa słów na rys. 6.

Brief projektowy

Prace warsztatowe rozpoczęła lektura briefu projektowego, refleksja i dyskusja nad nim. Poniżej przedstawiamy jego treść.

Brief projektowy – Dolny Śląsk marzeń

Urząd Marszałkowski (UM) Województwa Dolnośląskiego prowadzi prace nad wizją, celami i kierunkami działań dla województwa dolnośląskiego w perspektywie 2030+ (2050). W prace nad strategią włączeni zostali już zewnętrzni eksperci, konsultanci oraz różne grupy interesariuszy. Po raz pierwszy w pracach biorą udział także studenci, których głos – jako przedstawiciele młodego pokolenia – ma kluczowe znaczenie dla województwa i działań, które zmaterializują się w następnych latach. Strategia będzie wyznaczać kierunki rozwoju Dolnego Śląska w perspektywie ich dorosłego życia zawodowego i rodzinnego.

Wyzwanie projektowe podczas warsztatu brzmi zatem: **Jakiego Dolnego Śląska chcą młodzi ludzie w perspektywie 2030+?**

W toku prac badawczych ustalono, że w procesie opracowania strategii województwa dolnośląskiego kluczowe znaczenie mają następujące megatrendy (szczegóły w Muralu): wzrost globalnych problemów społecznych (trend 1), przyspieszenie technologiczne (trend 2), wyłanianie się nowej gospodarki (trend 3), wzrost dynamiki zmian środowiskowych (trend 4), transformacja globalnego porządku (trend 5), reorganizacja przestrzeni (trend 6). **W jaki sposób, poprzez jakie działania UM może odpowiedzieć na te trendy, tak aby Dolny Śląsk był regionem atrakcyjnym dla młodych ludzi?**

W ankiecie przeprowadzonej wśród studentów Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu badani wskazali na następujące priorytety w strategii Dolnego Śląska: (P1) mieszkalnictwo i rynki nieruchomości mieszkaniowych, (P2) kwestie środowiskowe: zrównoważony rozwój i działania na rzecz ochrony środowiska, (P3) nowoczesne technologie komunikacyjne, aplikacje mobilne i media społecznościowe, (P4) praca i edukacja *online* oraz (P5) dbanie o zdrowie psychiczne i poszukiwanie wsparcia w tej dziedzinie. **Jakie działania powinien podjąć UM w ramach tych priorytetów, tak aby Dolny Śląsk był regionem atrakcyjnym dla młodych ludzi?**

Kilka faktów na temat Dolnego Śląska

Województwo dolnośląskie położone jest w południowo-zachodniej Polsce i graniczy od zachodu z Niemcami, od południa z Czechami, a po stronie polskiej z trzema województwami: lubuskim, wielkopolskim i opolskim. Stolicą Dolnego Śląska jest Wrocław. Dolnośląskie zajmuje obszar 19 947 km². Liczba ludności wynosi 2 897 737 (dane z 2020 r.) (źródło: <https://www.polska.travel/dolnoslaskie/>).

Na Dolnym Śląsku są 4 miasta na prawach powiatu: Wrocław (700 tys. mieszkańców), Wałbrzych (102 tys. mieszkańców), Legnica (93 tys. mieszkańców) i Jelenia Góra (76 tys. mieszkańców).

Znajdują się tu zarówno doliny rzek Odry i Baryczy, wyżyny Pogórza Kaczawskiego i Ziemi Wałbrzyskiej, jak i pasma górskie Karkonoszy, Izerów, Gór Stołowych czy Sowich. Na prawie 20 tys. km² w dolinach Odry i Baryczy, jak również na terenie rozległych pasm górskich wchodzących w skład polskich Sudetów znaleźć można prawdziwe skarby dziedzictwa zarówno kulturowego, jak i naturalnego. W ciągu wieków na Dolnym Śląsku dochodziło do nieustannych kontaktów kultur przynajmniej trzech narodów – polskiego, czeskiego i niemieckiego – które razem kształtowały niezwykle burzliwą i dramatyczną historię regionu. Jej ślady bez trudu odnajdziemy, podążając szlakiem licznych zamków, warowni i twierdz (na Dolnym Śląsku jest ich ponad 100, najwięcej w całej Polsce). Na Dolnym Śląsku są również zlokalizowane uzdrowiska, w swojej historii odwiedzały m.in. przez słynnego niemieckiego poetę Johanna Wolfganga von Goethego, królową Marysienkę, Józefa Wybickiego czy Johna Quincy'ego Adamsa, późniejszego prezydenta Stanów Zjednoczonych (źródło: <https://dolnyslask.travel/regiony/>).

Ideacja na podstawie trendów – rezultaty

Pierwsza sesja ideacji obejmowała generowanie pomysłów na podstawie trendów wskazanych w raporcie 4CF. Studenci otrzymali skrócone opisy każdego z trendów i generowali pomysły, inspirując się poszczególnymi trendami.

Pomysły, które zostały wygenerowane w tej rundzie ideacji, prezentuje tab. 1.

Tabela 1. Rezultaty ideacji opartej na trendach

Trend	Wygenerowane pomysły
(T1) Wzrost globalnych problemów społecznych	<ul style="list-style-type: none"> (A) równomierny ekonomiczny rozwój Dolnego Śląska (nie tylko Wrocławia) (A) rozwój regionów (np. Kotliny Kłodzkiej), by były bardziej dostępne dla młodych ludzi (A) propagowanie kultury, czytelnictwa (B) zapobieganie wykluczeniu technologicznemu (kursy, szkolenia z podstaw) (B) więcej publicznych przedszkoli i żłobków (B) doszkalanie kadry edukacyjnej (kreatywne i ciekawe sposoby prowadzenia lekcji z wykorzystaniem technologii) (B) uatrakcyjnienie sytuacji seniorów na rynku pracy (urzędy pracy) (C) zapewnienie ogólnodostępności szybkiego łącza internetowego (C) zwiększenie dostępności i efektywności opieki zdrowotnej (nowoczesne i dostępne przychodnie) (C) rewitalizacja uzdrowisk (C) tworzenie domów seniora oraz promowanie zawodów potrzebnych do ich obsługi (C) więcej kompetencji miękkich (przyszłości) w edukacji (D) benefity dla młodych rodziców (D) atrakcyjność dla przyjezdnych (D) inwestorzy zagraniczni, stworzenie dodatkowych miejsc pracy (D) stworzenie stref zieleni
(T2) Przyspieszenie technologiczne	<ul style="list-style-type: none"> (A) zwiększenie poziomu edukacji z zakresu technologii, systemów informatycznych (A) zwiększenie stopnia kształcenia na kierunkach trudniejszych do zautomatyzowania/ zastąpienia przez technologie (A) zwiększanie świadomości dotyczącej technologii (B) zapobieganie wykluczeniu technologicznemu (kursy, szkolenia z podstaw) (B) edukacja z zakresu cyberbezpieczeństwa (dla wszystkich pokoleń) (B) edukacja z zakresu korzystania ze sztucznej inteligencji (C) akcje społeczne dotyczące cyberbezpieczeństwa (C) ochrona i edukacja w zakresie niebezpieczeństw związanych z AI (C) możliwość załatwienia jak największej liczby spraw formalnych, urzędowych <i>online</i> (D) edukacja technologiczna w mniejszych miejscowościach i zadbanie o odpowiednią reklamę tych wydarzeń (D) zwiększenie świadomości społeczeństwa na temat cyberbezpieczeństwa, np. przez kursy
(T3) Wytłanianie się nowej gospodarki	<ul style="list-style-type: none"> (A) edukacja na temat OZE (A) odejście od węgla na rzecz OZE i energii atomowej (A) wzrost znaczenia sektora usług i powolne odchodzenie od przemysłu (A) digitalizacja i dostępność materiałów, danych, dokumentów (B) wsparcie przebranżawiających się pracowników (B) promowanie dobrych nawyków konsumenckich (regionalne produkty, mniejszy ślad węglowy, brak marnotrawstwa) (B) wsparcie firm we wdrażaniu rozwiązań na rzecz pracy <i>online</i> (B) „mentoring” dla rolników (C) dostosowywanie oferty edukacyjnej do potrzeb rynku (C) dofinansowanie prywatnych inicjatyw w branży OZE (C) zielona energia (słońce, wiatr, woda) (C) propagowanie ekologicznego rolnictwa (C) rozwój energii nuklearnej (np. SMR) (C) kształcenie pracowników przyszłości (umiejących zarządzać technologią, robotami) (D) szkolenia z cyfryzacji (D) transformacja energetyczna
(T4) Wzrost dynamiki zmian środowiskowych	<ul style="list-style-type: none"> (A) retencja wody w mieście (A) stawianie na zielen w miastach (A) budowa transformatorów magazynujących nadmiar prądu (A) zaprzestanie wydobywania węgla (A) rozwiązywanie problemów z nawadnianiem w rolnictwie (B) zazielenianie terenów miejskich (B) zmiana źródeł energii na odnawialne (B) rozwój komunikacji miejskiej i regionalnej (B) rozwiązania wspomagające gospodarowanie odpadami (C) zwiększenie edukacji środowiskowej (C) zwiększenie dostępności do terenów zielonych (parków, skwerów) w dużych miastach (C) zwiększenie kontroli nad nielegalnymi wysypiskami (C) rozbudowa i promocja infrastruktury retencyjnej (D) edukacja dotycząca konsekwencji zmian klimatycznych, na temat tego, czym palimy w piecach, używania butelek plastikowych, poruszania się autami zamiast publicznym transportem (D) wprowadzenie kaucjonowanych butelek plastikowych – recykling (D) promowanie postaw ekologicznych (D) zwiększenie kontrolowania zasobów naturalnych/przyrodniczych

(T5) Transformacja globalnego porządku	(A) działania mające na celu ochronę obiektów dziedzictwa kulturowego (A) stworzenie organizacji zajmującej się porządkowaniem/ zatwierdzaniem autentyczności obiektów kulturalnych (A) otwarcie się na inne kultury, osoby z zagranicy (C) poprawa świadomości społeczeństwa w wielu dziedzinach (ekologii, kultury, technologii) (C) wprowadzenie krótkoterminowych szkoleń i kursów wojskowych oraz samoobrony (D) walka z dezinformacją poprzez sprawdzanie informacji (D) tworzenie perspektyw dla ludzi młodych, np. poprzez szkolenia itp.
(T6) Reorganizacja przestrzeni	(A) transport zbiorowy, inwestycja w ruch kolejowy (A) systemy <i>park&ride</i> w mniejszych miejscowościach (A) zwalczanie problemu wykluczenia komunikacyjnego (A) ekologiczny transport miejski, rowery (C) utworzenie połączeń kolei dużych prędkości między największymi miastami (C) budowa nowych linii kolejowych (np. na trasie Wrocław-Góra) (C) rozwój i modernizacja infrastruktury kolejowej (D) zwiększenie dostępności komunikacyjnej (D) planowanie przestrzenne dla społeczności (D) tworzenie perspektyw w średnich miastach (D) przeciwdziałanie „patodeweloperce”

Legenda: A, B, C, D – oznaczenie grup roboczych.

Ideacja oparta na scenariuszach 2050 – rezultaty

Druga sesja ideacji obejmowała generowanie pomysłów dla Dolnego Śląska na podstawie wyobrażonych ogólnych wizji przyszłości świata, a Dolnego Śląska w szczególności. Zespoły opracowały cztery scenariusze przyszłości, a następnie generowały pomysły w ramach danego scenariusza oraz omawiały, jakich działań oczekuje się od UM.

Scenariusz pierwszy: POWRÓT DO NATURY

Opis świata i Dolnego Śląska w 2050 roku:

- nastąpi zanikanie pór roku, wzrost średniej temperatury (globalne ocieplenie) i zmiana klimatu na bardziej śródziemnomorski,
- powrót do natury, przemęczenie społeczeństwa miastem, szybkością życia,
- zmniejszenie liczby godzin pracy – tak jak ma to miejsce w krajach przodujących (z UE),
- wzrost liczby inżynierów, specjalistów z zakresu OZE,
- technologia będzie dostępna w każdej dziedzinie, ale przyszłościowo nadal będziemy stawiać na kontakt bezpośredni,
- zwiększenie tolerancji poglądów, zwiększenie zrozumienia dla różnorodności przekonań,
- rozwój branży IT, cyberbezpieczeństwa,
- zautomatyzowana, zdigitalizowana praca w przedsiębiorstwach,
- poświęcenie wolnego czasu na rozwijanie własnych zainteresowań,
- łatwa adaptacja do zmian w życiu (np. zmiany pracy – większa rotacja pracowników),
- coraz większy problem ze smogiem,
- nadmierna rozbudowa bloków „patodeweloperka”,
- starzejące się społeczeństwo, wzrost nakładów na emerytury i służbę zdrowia (szpitale i ośrodki opieki),
- wzrost odczuwania stresu, przeciążenie mentalne, wyższe współczynniki samobójstw, depresji itp.,
- działania na rzecz poprawy sytuacji psychicznej, rozluźnienia społeczeństwa, budowania świadomości nt. poczucia własnych wartości,
- powstanie miejsc pracy, gdzie stwarzane będą warunki do kooperacji technologii i człowieka,
- braki kadrowe w szpitalach (lekarzy i pielęgniarek),
- więcej profitów idących w parze z działaniami wolontariackimi,
- zanieczyszczenie Odry.

Pomysły na rozwiązania i reakcje strategiczne UM Dolny Śląsk:

- tworzenie regionów opierających swoją działalność wyłącznie na turystyce,
- większa ochrona krajobrazu, utworzenie parków narodowych, krajobrazowych,
- życie w harmonii ze zwierzętami – monitorowanie ich kamerami, bez ingerencji w ich codzienność,
- wzmocnienie praktyk zamiast teorii w edukacji,
- stawianie na zieleń, tereny wspólne (miejsca spotkań „przy blokach”),
- wzrost edukacji na temat odżywiania,

- szybsze formy transportu w odpowiedzi na trendy globalne,
- postaci kreowane w Internecie, influencerzy nadal będą wyznaczali trendy – możliwość wykorzystania ich przez UM Dolny Śląsk do komunikacji.

Scenariusz drugi: *WORK-LIFE BALANCE W CYFROWYM ŚWIECIE*

Opis świata i Dolnego Śląska w 2050 roku:

- ludności będzie znacznie więcej (oprócz Europy), będziemy żyć „szybko”,
- rozwój medycyny, IT,
- choroby cywilizacyjne,
- topzawody: specjaliści w branży IT, inżynierzy różnych specjalizacji, coachowie, psychologowie,
- rozpowszechnienie pracy zdalnej, praca z dowolnego miejsca, udogodnienia wynikające z używania AI,
- wzrost znaczenia *work-life balance* w krajach rozwiniętych,
- powszechny model rodziny bezdzietnej, jednodzietnej, mniej małżeństw,
- rewolucja w edukacji.

Pomysły na rozwiązania i reakcje strategiczne UM Dolny Śląsk:

- rozwój transportu kolejowego,
- nowoczesne rolnictwo,
- rozszerzanie terenów zielonych i ochrona istniejących,
- ułatwienie dostępu do pomocy psychologicznej (zwłaszcza w szkołach),
- rozwój perspektyw zawodowych na wsiach i terenach podmiejskich,
- rozbudowa przedszkoli i żłobków,
- edukacja z naciskiem na cyberbezpieczeństwo.

Scenariusz trzeci: *ZIELONE OAZY W BETONOWYM ŚWIECIE*

Opis świata i Dolnego Śląska w 2050 roku:

- postępujące zmiany klimatyczne,
- więcej szybkich zmian pogody, kataklizmów,
- wysoka automatyzacja, duży udział robotów,
- praca zdalna, powszechne komputery,
- model rodziny 2+1 albo samo 2,
- wolny czas spędzany na terenach zielonych, w lasach, górach,
- edukacja nastawiona na kompetencje miękkie, współpracę, większy udział technologii,
- rozwijające się branże: IT i e-commerce, medycyna, turystyczna,
- postęp robotyzacji w przemyśle, korzystanie z AI,
- zwiększenie finansowania na ochronę zdrowia psychicznego,
- opieka geriatryczna,
- więcej cyfrowych reklam w przestrzeni publicznej,
- konflikt zieleni vs beton,
- wysokie budynki – wieżowce.

Pomysły na rozwiązania i reakcje strategiczne UM Dolny Śląsk:

- centra miast bez aut,
- szybka, sprawna i dostępna komunikacja miejska,
- szybka kolej międzymiastowa.

Scenariusz czwarty: *BALANS MULTIKULTI*

Opis świata i Dolnego Śląska w 2050 roku:

- pogorszenie jakości powietrza, warunków środowiskowych, nasilenie się zjawiska miejskich wysp ciepła,
- wytracenie zasobów surowców, górnictwo nie będzie już funkcjonować na dotychczasowych zasadach,
- zawody: w branżach takich, jak IT, cyberbezpieczeństwo, zwiększenie znaczenia rzemieślników na rynku pracy, postawienie większego nacisku na kompetencje miękkie, zawody związane z ochroną zdrowia psychicznego, dietetyką itp.,
- wzrost znaczenia pracy zdalnej,
- *work-life balance*,
- zwiększenie komfortu miejsc pracy, wprowadzanie udoskonaleń (np. pokoju ciszy),
- zdrowy styl życia,
- uwzględnienie potrzeb pracowników,
- większa multikulturowość,
- mało rodzących się dzieci,
- zwiększenie popularności zwierząt,

- większy wybór zajęć, nauka korzystania z urządzeń technologicznych, umiejętność rozpoznania dezinformacji,
- izolowanie się społeczności, enklawy.

Pomysły na rozwiązania i reakcje strategiczne UM Dolny Śląsk:

- budynki wielofunkcyjne; wszystko w jednym miejscu, w tym siłownię,
- rozwój transportu publicznego,
- wzrost liczby parków, więcej zieleni.

Ideacja oparta na priorytetach – rezultaty

Kolejna sesja ideacji obejmowała generowanie pomysłów opartych na priorytetach wyłonionych na podstawie ankiety przeprowadzonej wśród studentów. Studenci otrzymali skrócone opisy każdego z priorytetów i generowali pomysły, koncentrując się na poszczególnych priorytetach.

Pomysły, które zostały wygenerowane w tej rundzie ideacji, prezentuje tab. 2.

Tabela 2. Rezultaty ideacji zogniskowanej wokół priorytetów

Priorytet	Wygenerowane pomysły
(P1) Mieszkalnictwo i rynki nieruchomości mieszkaniowych	(A) konkretne określenie planów zagospodarowania MPZP (A) zniżki/dofinansowania do najmu, usługi komunalne, opłaty dla młodych ludzi (A) zwiększenie liczby akademików/internatów publicznych (A) mieszkania budowane przez miasto na wynajem (TBS), zwiększenie świadomości na ich temat (B) walka z „patodeweloperką” (B) uregulowanie przepisów dotyczących wynajmów mieszkań (B) zwiększenie liczby miejsc w akademikach (B) zwiększenie „zielonych” budynków/osiedli (C) rozwój budownictwa z przeznaczeniem dla studentów, np. akademików (C) wprowadzenie projektu mieszkań urzędu miejskiego (D) budowanie mieszkań samorządowych z preferencyjnymi warunkami dla młodych
(P2) Kwestie środowiskowe: zrównoważony rozwój i działania na rzecz ochrony środowiska, zdrowia psychicznego	(A) strefy „zielone” w miastach (A) „zielone” dachy, ściany bluszczu (A) ekologiczny, zbiorowy transport miejski (A) zbiorniki retencyjne (jako dodatkowe miejsce rekreacji) (A) tworzenie nowych form ochrony przyrody (A) zmniejszenie zanieczyszczeń i smogu dzięki filtrom czy wprowadzeniu uwarunkowań prawnych dotyczących poruszania się autem w mieście (A) zadbanie o przystanki, stacje kolejowe (B) rozwój infrastruktury dla komunikacji miejskiej i pieszo-rowerowej (B) wymiana rowerów miejskich na nowsze (B) współpraca MPK i PKP (B) zwiększenie liczby „zielonych” stref w miastach (B) kontrola zanieczyszczeń rzek i przeciwdziałanie im (B) stworzenie automatów na zużyte butelki (B) zwiększenie świadomości mieszkańców na temat ekologii i poprawy jakości środowiska (B) wymiana starych pieców, wykorzystywanie odnawialnych źródeł energii (B) utylizowanie odpadów i recykling (B) ekologiczne rolnictwo regionalne (C) rozwój „zielonej” infrastruktury (parków, miejsc do odpoczynku i rekreacji) (C) zwiększenie dostępności do terenów zielonych (parków, skwerów) w dużych miastach (C) zrównoważona polityka energetyczna – atom (C) nowoczesne, ekologiczne rolnictwo (C) prowadzenie warsztatów i szkoleń zwiększających świadomość ekologiczną (C) modernizacja taborów, środków komunikacji miejskiej (C) dofinansowanie do filtrów kominowych (C) zwiększenie kontroli nad gospodarką śmieciową (C) darmowa komunikacja miejska (D) przystosowanie trakcji energetycznych do rozwoju sieci (D) stworzenie obszarów dyplomacji ekonomicznej zachęcających do inwestycji na naszym obszarze i promowanie naszego regionu nie tylko z perspektywy dużego miasta

(P3) Nowoczesne technologie komunikacyjne, aplikacje mobilne i media społecznościowe	<ul style="list-style-type: none"> (A) stawianie na edukację w zakresie cyberbezpieczeństwa, IT – warsztaty, kampanie, zajęcia dodatkowe (A) krótkie informacje, komunikaty dotyczące ustaleń, aktualności w regionie – wykorzystanie mediów społecznościowych, np. Instagrama, TikToka (A) informacje rządowe, regionalne udostępniane np. poprzez aplikacje mObywatel (B) edukacja o cyberbezpieczeństwie (B) stworzenie intuicyjnych aplikacji i stron dla komunikacji miejskiej, ułatwienie przekazywania informacji o wydarzeniach, placówkach, np. żłobkach, ułatwienie dostępu do urzędów <i>online</i> (C) rozwój infrastruktury turystycznej (C) rozwój transportu publicznego (C) integracja regionu – wspólne bilety, systemy, aplikacje (C) zwiększona analiza i skoordynowanie rozkładów jazdy (C) rozwój mediów społecznościowych instytucji publicznych – przekazywanie za ich pomocą jak największej ilości informacji (D) budowa osiedli sprzyjających środowisku (OZE) (D) stworzenie preferencyjnych lokalizacji dla dużych spółek i ich głównych siedzib, np. Tauron ma siedzibę na peryferiach miasta
(P4) Praca i edukacja <i>online</i>	<ul style="list-style-type: none"> (A) działania promocyjne uświadamiające sytuację klimatyczną w regionie (A) zwiększenie stopnia kształcenia na kierunkach trudniejszych do zautomatyzowania/ zastąpienia przez technologie (A) większa świadomość istotności <i>work-life balance</i> (A) przestrzeń dla pracowników umożliwiające swobodną pracę, chillout roomy (A) podstawowa edukacja nt. zagrożeń, wojen, stanów krytycznych (takich jak w przypadku katastrofy na Odrze) (B) doszkalanie nauczycieli (B) uwzględnianie opinii uczniów (B) kreatywne podejście do edukacji, alternatywne sposoby nauki (B) stworzenie przestrzeni co-workingowych (B) współpraca z firmami, które mogą zaoferować studentom pracę (B) wspieranie osób starszych w korzystaniu z nowoczesnych technologii (B) rozwój perspektyw zawodowych na wsiach i terenach podmiejskich (C) promowanie systemu <i>open office</i> i <i>home office</i> (C) dostępność szybkiego Internetu (C) stworzenie przestrzeni do pracy zdalnej (D) infrastruktura błękitno-zielona – wykorzystania terenów zieleni i zasobów wodnych w obszarach miejskich do łagodzenia negatywnych skutków urbanizacji oraz zmian klimatycznych (D) lepsza sieć dróg (D) zachęcenie do tworzenia nowych miejsc pracy
(P5) Dbanie o zdrowie psychiczne i poszukiwanie wsparcia w tej dziedzinie	<ul style="list-style-type: none"> (A) polepszenie jakości ośrodków agroturystycznych, dotacje dla ich właścicieli oraz na wyjazdy do takich ośrodków (A) renowacja uzdrowisk (A) nakłady finansowe na pomoc psychologiczną/ wsparcie młodych ludzi, dzieci (B) zwiększenie dostępności wsparcia psychologicznego (zwłaszcza w szkołach) (B) lepsza dostępność informacji na ten temat (B) zwiększanie świadomości o zdrowiu psychicznym i chorobach (zwłaszcza w szkołach – dla uczniów i rodziców) (B) stworzenie regionalnej linii zaufania (C) dofinansowanie placówek opieki psychiatrycznej (C) zwiększanie świadomości nt. opieki psychologicznej (prelekcje, kursy dla dzieci, młodzieży i dorosłych) (C) programy zachęcające psychologów do pracy w mniejszych gminach (C) kampanie promujące dbanie o zdrowie psychiczne (C) edukacja dotycząca emocji (w szkołach)

Legenda: A, B, C, D – oznaczenie grup roboczych.

Karty konceptów

Na kolejnym etapie studenci dokonali syntezy wybranych pomysłów oraz pogłębili je, tworząc bardziej rozbudowane koncepty. W sumie zespoły przygotowały 14 konceptów. Niektóre powtarzały się w ramach równoległe pracujących zespołów, co może sugerować duże znaczenie tych spraw dla młodych. Niektóre zespoły przygotowały karty z moodboardami – prezentujemy je w formie oryginalnej (zachowując także oryginalną pisownię).

Poniżej przedstawiono koncepty pogrupowane w kategorii tematyczne. Kategorie te to: mieszkalnictwo, transport, zdrowie psychiczne i *wellness*, praca i rozwój, edukacja, komunikacja oraz inkluzja społeczna.

Wszystkie karty pracy są zrzutami ekranu roboczego wykonanymi podczas pracy studentów. Zachowano w nich pisownię oryginalną.

KATEGORIA: MIESZKALNICTWO (2 KONCEPTY)

Koncept 1: MIESZKANIA TBS

Istotą konceptu jest rozwój inwestycji związanych z mieszkaniami TBS na wynajem oraz zwiększenie świadomości społecznej na ten temat. Korzyścią płynącą z tego rozwiązania są tanie mieszkania dla młodych mieszkańców regionu. Oczekiwany rezultat wdrożenia tego konceptu to zwiększenie dostępności mieszkań, co spowoduje, po pierwsze, zatrzymanie młodych ludzi w mniejszych miejscowościach, a po drugie – napływ młodych ludzi do regionu.

Koncept 2: WALKA Z „PATODEWELOPERKĄ”

KARTA POMYSŁU	PROJECT TITLE
NAZWA POMYSŁU	Deweloperzy budują miejsca nie sprzyjające zdrowemu społeczeństwu kierują się głównie korzyściami materialnymi a nie koniecznie dobrem kolektywu pomijanie potrzeb mieszkańców oraz środowiska naturalnego
Walka z patodeveloperką	KORZYŚCI DLA UŻYTKOWNIKA
SZYBKA WIZUALIZACJA	-podniesienie poziomu komfortu -większa świadomość lokalna, łatwiej stworzyć społeczność lokalną
	SPODZIEWANY REZULTAT
	stworzenie osiedli sprzyjających otoczeniu -polepszenie się ładu przestrzennego
	

KATEGORIA: TRANSPORT (3 KONCEPTY)

Koncept 3: EKOZBIORKOM

Istotą konceptu jest rozwój infrastruktury ekologicznego zbiorowego transportu miejskiego i międzypowiatowego. Korzyści płynące z tego rozwiązania dla młodych mieszkańców regionu to oszczędność czasu oraz oszczędność pieniędzy związana z brakiem konieczności inwestowania we własny pojazd. Spodziewany rezultat to zwiększenie liczby osób korzystających z transportu publicznego, a odejście od transportu indywidualnego (samochodowego) oraz lepsza jakość powietrza.

Koncept 4: ROZWÓJ TRANSPORTU MIEJSKIEGO I PODMIEJSKIEGO

KARTA POMYSŁU	PROJECT TITLE
NAZWA POMYSŁU Rozwój transportu miejskiego i podmiejskiego	OPIS
SZYBKA WIZUALIZACJA	<ol style="list-style-type: none"> 1. Zwiększenie ilości bus pasów, ścieżek rowerowych, P&R (również w mniejszych miejscowościach) 2. Modernizacja torów tramwajowych i kolejowych, 3. Zelektryzowane pojazdy, modernizacja rowerów miejskich, 4. Współpraca PKP z MPK - jeden bilet miejski, 5. Wprowadzenie nowych tras i przystanków na wykluczonych obszarach (również tych podmiejskich).
	KORZYŚCI DLA UŻYTKOWNIKA
	<ol style="list-style-type: none"> 1. Zmniejszenie kosztów transportu, 2. Zminimalizowanie czasu stania w korku, 3. Zmniejszenie zanieczyszczenia hałasem i powietrza, 4. Oszczędność czasu podczas podróży, 5. Zwiększenie ruchu - polepszenie zdrowia
	SPODZIEWANY REZULTAT
	<ol style="list-style-type: none"> 1. Zmniejszenie zanieczyszczenia środowiska, zmniejszenie MWC 2. Lepsza przepustowość ruchu drogowego, 3. Mniej wypadków, wzrost bezpieczeństwa, 4. Polepszenie wizualnego aspektu miasta,

*P&R – park&ride

Koncept 5: SKOORDYNOWANY TRANSPORT PUBLICZNY

KARTA POMYSŁU	PROJECT TITLE
NAZWA POMYSŁU	Skoordynowany Transport Publiczny
SZYBKA WIZUALIZACJA	OPIS Wprowadzenie darmowego transportu publicznego w największych miastach województwa, oraz skoordynowaniu transportu publicznego z kolejowym, (skoordynować godziny odjazdów niektórych autobusów/ tramwajów z godzinami przyjazdu pociągów). Dodatkowo wprowadzenie aplikacji informującej o godzinach odjazdów zarówno transportu publicznego jak i w zakresie kolei z możliwością zakupu biletów do obu rodzajów komunikacji.
	KORZYŚCI DLA UŻYTKOWNIKA Łatwe i przejrzyste korzystanie z transportu publicznego oraz kolejowego. Zwiększenie dostępu do tego rodzaju transportu.
	SPODZIEWANY REZULTAT Wprowadzenie takiego systemu może zdecydowanie przekierować ludzi do korzystania z transportu publicznego, co zarówno doprowadzi do zmniejszenia ilości spalin, zmniejszy korki w miastach, poprawi jakość powietrza, oraz zmniejszy ilość samochodów w miastach. Współpraca w zakresie koordynacji kolei dolnośląskiej z transportem publicznym poprawi jego funkcjonowanie. Wprowadzenie cyfryzacji w tym zakresie da możliwość łatwiejszej koordynacji, jak i łatwiejszego korzystania z transportu przez obywateli.

KATEGORIA: ZDROWIE PSYCHICZNE I WELLNESS (3 KONCEPTY)

Koncept 6: PSYCHOWSPARCIE

Istotą konceptu jest opracowanie i sfinansowanie systemu wsparcia psychologicznego dla ludzi młodych i dzieci. Korzyści płynące z tego rozwiązania dla młodych mieszkańców regionu to łatwiejszy dostęp do pomocy specjalistów oraz możliwość wyjścia z trudnych sytuacji życiowych. Spodziewany rezultat wdrożenia tego konceptu to mniejsza liczba zachorowań na depresję, złagodzenie lub skrócenie jej przebiegu, mniejsza liczba zdiagnozowanych chorób psychicznych oraz samobójstw wśród ludzi młodych.

Koncept 7: PROMOCJA ZDROWIA PSYCHICZNEGO

KARTA POMYSŁU

NAZWA POMYSŁU
ZDROWIE PSYCHICZNE SPOŁECZYSTWA

SZYBKA WIZUALIZACJA

PROJECT TITLE

OPIS

- Edukacja młodzieży w szkołach w zakresie zdrowia psychicznego i dostępnych możliwości pomocy
- Psycholog w każdej szkole
- Bezpłatna pomoc psychologiczna - publiczne placówki, gdzie potrzebujące osoby będą mogły uzyskać profesjonalną pomoc
- Promocja (social media, media, na ulicach) treści związanych ze zdrowiem psychicznym oraz dostępnych możliwości pomocy

KORZYŚCI DLA UŻYTKOWNIKA

- Pomoc w ciężkich sytuacjach
- Samowiedomość
- Poczucie bezpieczeństwa i dostępność pomocy

SPODZIEWANY REZULTAT

- Zdrowsze psychicznie społeczeństwo
- Lepsze samopoczucie obywateli
- Mniej samobójstw
- Więcej uśmiechu
- Poczucie obywateli bycia zaopiekowanym przez "Państwo"

Koncept 8: WSPARCIE W REWITALIZACJI I PROMOCJA BAZY REKREACYJNEJ I UZDROWISKOWEJ REGIONU

KARTA POMYSŁU

NAZWA POMYSŁU
Rewitalizacja uzdrowisk

SZYBKA WIZUALIZACJA

PROJECT TITLE

OPIS

Wykorzystanie potencjału zabytkowej infrastruktury.	Wykorzystanie turystyczne walorów krajobrazowych.	Budowa tożsamości kulturowej regionu
Wysoka jakość zabiegów prozdrowotnych i rehabilitacyjnych	nacisk na jakość powietrza	Wykorzystanie twórczości O.Tokarczuk do promocji

KORZYŚCI DLA UŻYTKOWNIKA

promocja regionu	miejsca wypoczynku
------------------	--------------------

SPODZIEWANY REZULTAT

miejsca pracy w mniejszych miejscowościach	ruch turystyczny	atrakcyjne formy spędzania wolnego czasu
--	------------------	--

KATEGORIA: PRACA I ROZWÓJ (3 KONCEPTY)

Koncept 9: HUMANIZACJA PRACY

Istotą konceptu jest współpraca z uczelniami oraz ośrodkami szkoleniowymi w regionie w celu promowania kierunków trudniejszych do zautomatyzowania/ zastąpienia przez technologie i zwiększania rekrutacji na te kierunki.

Korzyści z tego rozwiązania dla młodych mieszkańców regionu to dostępność pracy i zawodów (mniejsza konieczność przebranzowienia się). Spodziewany rezultat to zachowanie czynnika ludzkiego i pewność stabilizacji pracy oraz brak wzrostu bezrobocia.

Koncept 10: PRACA DLA MŁODYCH

KARTA POMYSŁU	PROJECT TITLE
NAZWA POMYSŁU perspektywy miejsc pracy dla młodych	OPIS Młodzi ludzie migrują za pracą do większych ośrodków aglomeracyjnych, a niekiedy za granicę.
SZYBKA WIZUALIZACJA 	KORZYŚCI DLA UŻYTKOWNIKA rozwój regionu, tworzenie atmosfery przedsiębiorczości w regionie
 United We Dream®	SPODZIEWANY REZULTAT zwiększenie znaczenia gospodarczego rejonu

Koncept 11: INFRASTRUKTURA INTERNETOWA

KARTA POMYSŁU	PROJECT TITLE
NAZWA POMYSŁU Internet dostępny dla każdego	OPIS Doprowadzenie sieci szybkiego i stałego Internetu do wszystkich miejscowości i wsi w całym województwie
SZYBKA WIZUALIZACJA 	KORZYŚCI DLA UŻYTKOWNIKA Dostęp do internetu dla każdego użytkownika Możliwość nauki i rozwoju Możliwość pracy zdalnej Możliwość załatwienia spraw urzędowych online bez potrzeby podróży
	SPODZIEWANY REZULTAT Brak wykluczenia internetowego wśród dzieci i młodzieży szkolnej, które potrzebują internetu do nauki Przemieszczanie się ludności na wsie i mniejsze miejscowości przez możliwość pracy zdalnej Mniejszy odpływ młodych ludzi z małych miejscowości przez możliwość studiowania zdalnego Ograniczenie jazdy komunikacja przez możliwość załatwienia spraw online - zmniejszenie CO2

KATEGORIA: EDUKACJA

Koncept 12: SUPLEMENTACJA EDUKACJI – KOMPETENCJE MIĘKKIE I CYFROWE

KARTA POMYSŁU

Unowocześnienie programu nauczania

SZYBKA WIZUALIZACJA

OPIS

- nauka kompetencji miękkich
- nauka nowoczesnych technologii
- udostępnienie firmom zewnętrznym szkół

KORZYŚCI DLA UŻYTKOWNIKA

Poszerzenie kompetencji młodych uczniów, nakierowanie na ścieżkę zawodową

SPÓDZIEWANY REZULTAT

zgrupowanie najważniejszych kompetencji

POZNAJĘ ŚWIAT EMOCJI

Koncept 13: POPRAWA JAKOŚCI EDUKACJI – Z UWZGLĘDNIENIEM KOMPETENCJI CYFROWYCH I CYBERBEZPIECZEŃSTWA

KARTA POMYSŁU

NAZWA POMYSŁU

Poprawa jakości edukacji

SZYBKA WIZUALIZACJA

OPIS

1. Kreatywne sposoby nauki, aby zachować skupienie uczniów i zwiększyć ich zainteresowanie,
2. Edukacja nastawiona na współczesną problematykę (np. cyberbezpieczeństwo, jak efektywnie się uczyć, jak mądrze wykorzystać AI),
3. Edukacja rodziców związana z cyberbezpieczeństwem i ochroną zdrowia psychicznego,
4. Edukacja technologiczna osób starszych
5. Zwiększanie świadomości na temat ekologii i ochrony środowiska
6. Współpracowanie z wolontariuszami, praktykami

KORZYŚCI DLA UŻYTKOWNIKA

1. Poprawa zdrowia psychicznego i bezpieczeństwa w sieci,
2. Zwiększenie możliwości na rynku pracy dla osób starszych,
3. Wzrost motywacji do nauki i lepsze wyniki,
4. Zmniejszenie dysproporcji w nauce,
5. Zwiększenie porozumienia międzypokoleniowego,
6. Otrzymanie praktycznej wiedzy

SPÓDZIEWANY REZULTAT

1. Poprawa jakości życia mieszkańców,
2. Wzrost przeciętnego poziomu kompetencji wśród młodych pokoleń,
3. Zmniejszenie cyberprzestępstw i samobójstw,
4. Poprawa jakości środowiska

KATEGORIA: KOMUNIKACJA

Koncept 14: INFOPOINT

Istotą konceptu jest opracowanie i wdrożenie systemu krótkich informacji, np. komunikatów dotyczących ustaleń czy aktualności w regionie przy wykorzystaniu mediów społecznościowych atrakcyjnych dla młodych ludzi, np. Instagrama czy TikToka.

Korzyści płynące z tego rozwiązania dla młodych mieszkańców regionu to przede wszystkim większa świadomość następujących zmian i przywiązanie do regionu. Spodziewany rezultat to zwiększona empatia i zaufanie do zarządzających województwem oraz większe zaangażowanie społeczności w sprawy istotne dla regionu.

KATEGORIA: INKLUZJA SPOŁECZNA

Koncept 15: AKTYWNY SENIOR

KARTA POMYSŁU

PROJECT TITLE

NAZWA POMYSŁU
AKTYWNY SENIOR

SZYBKA WIZUALIZACJA

OPIS
Zwiększanie dostępności przestrzeni miejskich dla osób starszych, co umożliwi pełne korzystanie z infrastruktury.
Finansowanie budowy nowych i rewitalizacji istniejących już domów spokojnej starości.
Dofinansowanie kształcenia w zakresie geriatrii.
Dofinansowywanie działań aktywizujących seniorów:

- domy kultury
- zajęcia i warsztaty
- wyjazdy i wycieczki
- zajęcia prozdrowotne prowadzone przez wykwalifikowanych instruktorów

KORZYŚCI DLA UŻYTKOWNIKA

możliwość poszerzania zainteresowań
dbanie o zdrowie fizyczne i psychiczne
zawieranie nowych znajomości
zdobywanie wiedzy

SPODZIEWANY REZULTAT

poprawa zdrowia i ogólnego samopoczucia seniorów
zaangażowanie seniorów w życie społeczeństwa
zwiększenie kontaktu pomiędzy grupami wiekowymi

Podsumowanie

Uczestnicy warsztatu wskazali, że chcą Dolnego Śląska nowoczesnego, czystego, ekologicznego, przyjaznego i dobrze skomunikowanego. Ich pomysły na taki region skoncentrowały się wokół spraw związanych z mieszkalnictwem, transportem, pracą i rozwojem, edukacją, zdrowiem psychicznym i wellnessem, a także komunikacją i inkluzją społeczną.

Autorki raportu mają świadomość, że niektóre pomysły i koncepty zgłoszone przez studentów podczas warsztatu urząd marszałkowski i związane z nim instytucje już realizują (np. istnieje profil Dolnego Śląska w mediach społecznościowych, pomysły studentów wskazują jednak na potencjalne kierunki rozwoju tego kanału komunikacji). Pojawianie się takich pomysłów podczas warsztatu może świadczyć o niskiej świadomości wśród młodych ludzi na temat tego, że jakiegoś typu działania są już podejmowane, jak również o niskim zainteresowaniu sprawami regionu. Potwierdzają to wypowiedzi uczestników warsztatu, którzy wyrażali radość, że po raz pierwszy zostali poproszeni o głos w sprawie regionu, co może przełożyć się na wzrost ich zainteresowania tymi sprawami w przyszłości.

Autorki mają także świadomość, że niektóre pomysły i koncepty zgłoszone przez studentów nie zależą wprost od urzędu marszałkowskiego (np. rewitalizacja uzdrowisk w regionie) i wymagają współpracy z różnymi jednostkami samorządowymi i z sektorem prywatnym. Pomysły takie mogą jednakże stanowić inspirację do innego typu działań, które zorientowane będą na sprawy wskazywane przez młodych jako ważne w niniejszym

raporcie, a będą pozostawać w gestii urzędu marszałkowskiego. Zachęcamy zatem do traktowania zgłoszonych przez studentów pomysłów i konceptów w sposób swobodny, np. jako inspiracje i podstawy do dalszych ideacji i przeformułowań prowadzonych w gronie ekspertów UM.

Wrażenia uczestników warsztatów opisane w ankiecie ewaluacyjnej

„Realny wpływ na sytuację Dolnego Śląska i pokazanie naszej perspektywy!”

„Jest to z całą pewnością ciekawsza forma zajęć niż te powszechnie nam znane, przeprowadzane w trakcie ćwiczeń czy wykładów. Zróżnicowanie wiekowe, zainteresowań i kierunku studiów sprawiły, że uczestnicy byli niejednorodni, w związku z czym mogliśmy się wzajemnie od siebie uczyć. Zachęcam wszystkich do wzięcia udziału w tego typu aktywnościach. Dlaczego? Bo poszerzają horyzonty.”

„Fajna atmosfera, można poznać bardzo kreatywne osoby, które mają różne doświadczenia zawodowe, i to też Cię może w jakimś stopniu rozwinąć. Warsztaty wyczerpujące, bo trwające tylko jeden dzień, więc wszystko jest skumulowane, ale warto.”

„Warsztaty ze strategicznej ko-kreacji na temat rozwoju naszego województwa, które sprawiły, że zrozumiałam, jak ważny jest głos młodego pokolenia w ustalaniu przyszłości naszego/dolnośląskiego miejsca zamieszkania oraz zawodowych możliwości.”

„Warsztaty odbyły się w bardzo dobrej atmosferze, przez co łatwo było się zaaklimatyzować, dzięki czemu dużo łatwiej i przyjemniej pracowało się w zespołach. A co najważniejsze, można było się nauczyć wiele nowych rzeczy.”

„Atmosfera była super ze względu na podobną wiekowo społeczność (studenci), jak również możliwość przeprowadzenia burzy mózgów. Od początku czułam, że mogę w pełni wykorzystać swoją kreatywną stronę i nie będę za to krytycznie oceniona. Mam nadzieję, że będę mogła wykorzystać relacje, które wytworzyły się podczas pracy, w przyszłych zadaniach/pracach. Instrukcje i materiały były jasno przekazane i wytłumaczone. Bardzo podobał mi się fakt tego, że ustalaliśmy sobie limit czasowy, w ten sposób było przejrzystej, co i kiedy będzie wykonywane, a to ułatwiło pracę w grupach.”

Literatura

- Herberg, J., Haas, T., Oppold, D. i von Schneidemesser, D. (2020). A Collaborative Transformation beyond Coal and Cars? Co- Creation and Corporatism in the German Energy and Mobility Transitions. *Sustainability*, 12(3278).
- Selvakkumaran, S. i Ahlgren, E. O. (2018). Model-Based Exploration of Co-Creation Efforts: The Case of Solar Photovoltaics (PV) in Skåne, Sweden. *Sustainability*, 10(3905).
- Seyfang, G. i Haxeltine, A. (2012). Growing Grassroots Innovations: Exploring the Role of Community-Based Initiatives in Governing Sustainable Energy Transitions. *Environ. Plan. C Gov. Policy*, (30), 381-400.
- van der Steen, M., van Twist, M. i Karré, P. M. (2011). When Citizens Take Matters into Their Own Hands. *Public Integr.*, (13), 319-332.

Zespół pracujący nad warsztatami i raportem

dr hab. Bożena Ryszawska, prof. UEW – inicjatorka projektu, w trakcie warsztatów konsultowała pomysły grup studenckich jako mentorka. Jest profesorką na Uniwersytecie Ekonomicznym we Wrocławiu. Jej prace naukowe skupiają się wokół problemów zielonej gospodarki, zrównoważonego rozwoju, zmian klimatu i transformacji energetycznej oraz zielonych finansów. Jest autorką książki *Zielona gospodarka – teoretyczne podstawy koncepcji i pomiar jej wdrażania w krajach Unii Europejskiej*. Obecnie kieruje projektem naukowym w programie Unii Europejskiej „Horyzont 2020” EC2 – Energy Citizenship and Energy Communities for Clean Energy Transition (2021-2024).

dr Karolina Daszyńska-Żygadło – facylitorka warsztatu, współautorka koncepcji warsztatu oraz raportu. Jest pasjonatką koncepcji odpowiedzialnego biznesu, zrównoważonego rozwoju i gospodarki o obiegu zamkniętym. Doktorka nauk ekonomicznych w dyscyplinie finansów z bogatym doświadczeniem dydaktycznym realizowanym na Uniwersytecie Ekonomicznym we Wrocławiu oraz jako wizytująca wykładowczyni, obecnie na Politechnice w Rydze. W życiu zawodowym łączy pracę naukową, szukając wpływu działań odpowiedzialnych, ekologicznych i społecznych firm na ich wartość, ze wsparciem firm na wczesnym etapie rozwoju jako coach biznesowy. Jest aktywną członkinią społeczności Network of Climate Coaches, współpracującą z Climate-KIC przy projektach wdrażających innowacje systemowe i koncepcje myślenia systemowego oraz w akceleratorach i inkubatorach przedsiębiorczości.

dr hab. Monika Hajdas, prof. UEW – współautorka koncepcji warsztatu oraz raportu. Badaczka i wykładowczyni w Katedrze Zarządzania Marketingowego na Wydziale Zarządzania Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu. Moderatorka warsztatów strategicznych oraz facylitorka projektów Design Thinking. Absolwentka studiów podyplomowych Trendwatching & future studies na AGH (2020) oraz Zarządzanie innowacją – design management w School of Form (2016). Specjalizuje się w zagadnieniach związanych z zarządzaniem marką, rozwojem omnichannel oraz innowacjami marketingowymi. Pracę naukowo-dydaktyczną łączy z praktyką. Brała udział m.in. w pracach nad strategią marki Gdańsk 2008–2013.

dr hab. Alicja Zakrzewska-Półtorak, prof. UEW – zaprojektowała pytania w ankiecie i przeprowadziła ją wśród studentów. Profesorka na Uniwersytecie Ekonomicznym we Wrocławiu. Jej prace naukowe, publikacje oraz współpraca z otoczeniem skupiają się wokół tematyki: rozwoju regionalnego i lokalnego, zagospodarowania miast i stref podmiejskich, strategii rozwoju miast i regionów, czynników lokalizacji działalności, zasobów i rynków nieruchomości. Pełni funkcję dyrektorki Centrum Badawczo-Rozwojowego Samorządu Terytorialnego UEW oraz koordynatorki zespołu dydaktycznego na kierunku Nieruchomości i gospodarka przestrzenna. Jest opiekunką naukową Studenckiego Koła Naukowego Gospodarki Przestrzennej Aliquanta, sprawuje również opiekę naukową nad dwoma kierunkami realizowanymi na UEW studiów podyplomowych związanych z tematyką nieruchomości. Jest współtwórczynią Szkoły Liderów Lokalnych oraz współtwórczynią i ekspertką indeksu nastrojów pośredników w obrocie nieruchomościami (INPON).

dr hab. Dorota Rynio, prof. UEW – Dorota Rynio pracuje na Uniwersytecie Ekonomicznym we Wrocławiu, gdzie jest profesorką. Jej badania naukowe i publikacje koncentrują się na problemach rozwoju regionalnego i lokalnego, wyzwaniach stojących przed miastami w długookresowej perspektywie, kreowaniu zielono-niebieskiej strategii rozwoju ośrodków miejskich oraz rynkach nieruchomości. Na UEW jest menedżerką kierunku Nieruchomości i gospodarka przestrzenna. Działa także w Centrum Badawczo-Rozwojowym Samorządu Terytorialnego, gdzie jest wicedyrektorką. W ramach CBRST jest współtwórczynią Szkoły Liderów Lokalnych. Jest członkinią rady programowej Międzynarodowego Kongresu Miasto-Woda-Jakość życia. Pracowała także nad opracowaniem „Indeksu nastrojów pośredników w obrocie nieruchomościami”, a teraz współtworzy raporty kwartalne i roczne INPON.

dr Małgorzata Gałęcka – zaprojektowała pytania w ankiecie i przeprowadziła ją wśród studentów. Doktorka nauk ekonomicznych; adiunktka w Katedrze Finansów Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu, menedżerka Impakt Dolny Śląsk – Think Tank Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu; koncentruje się na zagadnieniach związanych z finansami publicznymi, w szczególności w zakresie efektywności wydatków publicznych, długofalowego planowania budżetu i efektywnego wykorzystania środków publicznych; obecnie jej główna działalność badawcza skupia się wokół tematów związanych z efektywnością działalności organizacji kulturalnych i nierównościami międzyregionalnymi. Prowadzi projekty w Centrum Badawczo-Rozwojowym Samorządu Terytorialnego Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu. Koordynatorka merytoryczna Rankingu Finansowego Samorządu Terytorialnego.

Partnerzy projektu

ALICJA ZAKRZEWSKA-
-PÓŁTORAK,
DOROTA RYNIÓ

SZKOŁA LIDERÓW LOKALNYCH JAKO PRZYKŁAD WSPÓŁPRACY UNIwersYTETU EKONOMICZNEGO WE WROCŁAWIU Z SAMORZĄDEM TERYTORIALNYM WOJEWÓDZTWA DOLNOŚLĄSKIEGO I DOLNOŚLĄSKIMI UCZELNIAMI

Szkoła Liderów Lokalnych (SLL) to inicjatywa realizowana przez Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu, pod patronatem merytorycznym Dolnośląskiego Funduszu Rozwoju sp. z o.o. Pierwsza jej odsłona miała miejsce w roku akademickim 2018/2019. SLL powstała jako platforma dla nowych pomysłów gospodarczych i działalności społecznej, dodatkowo dała studentom i studentom możliwość nabycia kompetencji liderkich oraz możliwość zapoznania się z działaniem jednostek samorządu terytorialnego (JST).

ALICJA ZAKRZEWSKA- -PÓLTORAK

dr hab., prof. UEW, dyrektorka Centrum Badawczo-Rozwojowego Samorządu Terytorialnego UEW, zatrudniona w Katedrze Gospodarki Przestrzennej i Administracji Samorządowej w Uniwersytecie Ekonomicznym we Wrocławiu. Reprezentuje dyscypliny naukowe: ekonomia i finanse oraz geografia społeczno-ekonomiczna i gospodarka przestrzenna. Przewodnicząca zespołu eksperckiego przygotowującego Strategię Rozwoju Sudety 2030 (2018). Autorka i współautorka opracowań z zakresu rozwoju regionalnego i lokalnego, w tym: Strategii Rozwoju Wrocław 2030 (2018), Strategii Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Wrocławskiego Obszaru Funkcjonalnego (2015), Strategii Rozwoju Województwa Dolnośląskiego 2020 (2011).

16 kwietnia 2018 roku podpisano porozumienie pomiędzy województwem dolnośląskim a Uniwersytetem Ekonomicznym we Wrocławiu dla „współpracy w zakresie realizacji projektów rozwojowych, mieszczących się w sferach: gospodarczej, społecznej i środowiskowej, oddziałujących na spójność Dolnego Śląska, m.in. poprzez pobudzenie inicjatyw oddolnych, rozwój przedsiębiorczości i sieci współpracy”. Strony zadeklarowały, że podejmą działania zmierzające do osiągnięcia zrównoważonego rozwoju województwa i uczelni, oparte na następujących filarach: przedsiębiorczość, edukacja i demografia. Stwierdzono, że jedną z ważniejszych kwestii będzie budowanie współpracy samorządu, przedsiębiorców i nauki, co odbywać się będzie w szczególności poprzez¹:

- transfer wiedzy i doskonalenie umiejętności pracowników samorządowych oraz liderów lokalnych i regionalnych;
- wymianę danych i prowadzenie interdyscyplinarnych badań, których wyniki charakteryzują się wysoką użytecznością praktyczną;
- tworzenie wspartego wiedzą naukową forum wymiany doświadczeń i upowszechniania dobrych praktyk w środowisku samorządu terytorialnego;
- inicjowanie i animowanie wspólnych spotkań, konferencji itp., służących rozwojowi Dolnego Śląska.

Jedną z pierwszych inicjatyw podjętych w ramach tego porozumienia jest Szkoła Liderów Lokalnych. Jej organizatorem jest Centrum Badawczo-Rozwojowe Samorządu Terytorialnego Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu we współpracy z Akademickim Inkubatorem Przedsiębiorczości Politechniki Wrocławskiej i Akademickim Inkubatorem Przedsiębiorczości Uniwersytetu Przyrodniczego we Wrocławiu pod patronatem merytorycznym Dolnośląskiego Funduszu Rozwoju oraz patronatami honorowymi Marszałka Województwa Dolnośląskiego i rektorów wyżej wymienionych uczelni.

Fot. 1. Inauguracja 1. edycji SLL połączona z podpisaniem porozumienia o współpracy pomiędzy województwem dolnośląskim a Uniwersytetem Ekonomicznym we Wrocławiu

Źródło: Centrum Promocji UEW.

¹ Porozumienie o współpracy zawarte w dniu 16 kwietnia 2018 roku pomiędzy: Województwem Dolnośląskim a Uniwersytetem Ekonomicznym we Wrocławiu.

Fot. 2. Inauguracja 3. edycji SLL

Źródło: Centrum Promocji UEW.

Fot. 3. Konferencja podsumowująca 5. edycję SLL

Źródło: Centrum Promocji UEW.

Celem podstawowym działania SLL jest zacieśnienie współpracy pomiędzy studentami i pracownikami naukowo-dydaktycznymi wrocławskich uczelni a dolnośląskimi władzami samorządowymi na szczeblu regionalnym (Urząd Marszałkowski Województwa Dolnośląskiego) i lokalnym (urzędy gmin) w zakresie kreowania transferu wiedzy. Studentki i studenci z różnych kierunków studiów z kilku uczelni mają możliwość współpracy interdyscyplinarnej, razem uczestnicząc w zajęciach prowadzonych w trybie stacjonarnym oraz zdalnym.

W ramach SLL realizowane są następujące formy aktywności: wykłady połączone z warsztatami, szkolenia, zajęcia z tutorem, wyjazdy studialne, przygotowanie w grupie projektu o charakterze praktycznym i prezentacja na konferencji. Projekt jest realizowany w dwóch etapach: wykładowo-szkoleniowym (spotkania z liderami życia społecznego i gospodarczego, szkolenia z komunikacji, negocjacji i budowania zespołu) oraz praktycznym (realizowany w ścisłej współpracy z gminami: wybrane gminy określają obszary problemowe – aktualne wyzwania, przed którymi stoją, a studenci

DOROTA RYNIO

dr hab., prof., wicedyrektorka Centrum Badawczo-Rozwojowego Samorządu Terytorialnego UEW, zatrudniona w Katedrze Gospodarki Przestrzennej i Administracji Samorządowej w Uniwersytecie Ekonomicznym we Wrocławiu. Reprezentuje dyscyplinę naukową: ekonomia i finanse. Członkini zespołu eksperckiego przygotowującego Strategię Rozwoju Sudety 2030 (2018) oraz Strategię Rozwoju Wrocław 2030 (2018). Autorka, współautorka i redaktorka opracowań z zakresu rozwoju regionalnego i lokalnego, m.in.: Strategii Rozwoju Województwa Dolnośląskiego 2020 (2011).

W RAMACH SLL REALIZOWANE SĄ NASTĘPUJĄCE FORMY AKTYWNOŚCI: WYKŁADY POŁĄCZONE Z WARSZTATAMI, SZKOLENIA, ZAJĘCIA Z TUTOREM, WYJAZDY STUDIALNE, PRZYGOTOWANIE W GRUPIE PROJEKTU O CHARAKTERZE PRAKTYCZNYM I PREZENTACJA NA KONFERENCJI.

opracowują innowacyjne rozwiązania problemów i przedstawiają propozycje działań wspierających rozwój gminy).

W edycjach 1.-5., które odbyły się do tej pory, wzięło udział 19 dolnośląskich gmin, 74 studentek i studentów, 16 tutorek i tutorów oraz 3 uczelnie – od 3. edycji dołączyła Politechnika Wrocławska, a od 4. włączył się Uniwersytet Przyrodniczy we Wrocławiu.

Ważnym efektem kolejnych edycji SLL jest oddziaływanie na spójność Dolnego Śląska poprzez pobudzanie inicjatyw oddolnych, rozwój przedsiębiorczości i sieci współpracy oraz zacieśnianie współpracy pracowników dydaktyczno-badawczych UEW, PWr i UPWr z jednostkami samorządu terytorialnego w regionie.

5. edycję Szkoły Liderów Lokalnych ukończyło, otrzymując certyfikaty, łącznie 16 studentek i studentów. Studentki i studenci UEW otrzymali także po 5 punktów ECTS. SLL to przedsięwzięcie o charakterze interdyscyplinarnym, stąd potrzeba wielopodmiotowej współpracy. Udział w SLL pobudza w studentkach i studentach kompetencje liderские i miękkie – nabywają one takie umiejętności, jak:

- przyjmowanie różnych ról w zespołach projektowych,
- przygotowywanie projektów lokalnych i uczestnictwo w nich (diagnoza, ocena, propozycje rozwiązań, współpraca z partnerami lokalnymi),
- przygotowywanie i prowadzenie prezentacji,
- rozwijanie kompetencji w zakresie komunikacji interpersonalnej i przywództwa.

Mają oni ponadto możliwość proponowania, poddawania krytyce oraz testowania swoich innowacyjnych pomysłów w praktyce na poziomie lokalnym. SLL przygotowuje do wzięcia odpowiedzialności za inicjatywy społeczne i gospodarcze właśnie na tym poziomie.

Każda z edycji SLL miała swoje przesłanie/główną myśl. Ostatnia (do teraz) 5. edycja Szkoły Liderów Lokalnych miała podtytuł: Lider współpracy lokalnej. Założeniem każdej edycji jest wypracowanie rezultatu końcowego, jakim są przygotowane przez kilkusobowe grupy raporty dla badanej dolnośląskiej gminy, zawierające analizę i propozycje rozwiązania konkretnych wyzwań z praktyki społeczno-gospodarczej.

Wyzwania, jakie zostały podjęte w trakcie pięciu dotychczasowych edycji SLL, odnoszą się do szerokiego zakresu tematycznego i dotyczą ważnych zagadnień z punktu widzenia poszczególnych samorządów gmin. Są to także obszary istotne ze względu na zachodzące przemiany społeczno-gospodarcze świata, a ponadto wychodzą one naprzeciw potrzebom mieszkańców danych obszarów, jak również wspomagają ich zaangażowanie w kształtowanie własnej przestrzeni. Zagadnienia opracowywane przez studentów w kolejnych edycjach skupiały się wokół tematyki związanej przede wszystkim z:

- transportem i komunikacją w gminach i na ich zewnątrz,
- kształtowaniem wizerunku danej przestrzeni w aspekcie marketingowym i jakości zagospodarowania przestrzeni,

- promowaniem produktów lokalnych,
- wspieraniem przedsiębiorczości i aktywności przedsiębiorczej mieszkańców,
- rozwojem turystyki (w tym rowerowej),
- optymalizacją energetyczną budynków komunalnych.

5. edycja SLL dotyczyła gminy miejsko-wiejskiej Wołów. Przygotowano następujące projekty:

- Plan rozwoju Lubięża – obszar wiatraka „Koźlak”.
- Plan rozwoju Lubięża – obszar zespołu pocysterskiego.
- Plan rozwoju Lubięża – centrum konferencyjne.
- Plan rozwoju Lubięża – obszar powstającej mariny.

W trakcie pięciu edycji SLL powstały projekty, które z sukcesem są wdrażane w gminach. Studenci, rozwiązując praktyczne przykłady, mieli okazję do poszukiwania niestandardowych rozwiązań, wychodzących poza zaproponowane im ramy. Ich kreatywność wspierała gminy w dążeniu do innej jakości zarządzania. Nabyte w ten sposób doświadczenie, wiedza i umiejętności są wsparciem dla studentów w dalszej ich karierze. Współpraca ze studentami z różnych uczelni umożliwiła im obserwację i ocenę przedsięwzięć z różnych punktów widzenia oraz umocniła umiejętności liderские, a także uwrażliwiła ich na potrzeby społeczności lokalnych. Poznali ponadto podstawy praktycznej współpracy biznesu z instytucjami z jego otoczenia, samorządami i uczelniami.

BOŻENA RYSZAWSKA

WSPÓŁTWORZENIE (*CO-CREATION*) W STRATEGII DOLNEGO ŚLĄSKA

Strategia regionu powinna w naturalny sposób być ko-kreowana przez obywateli i angażować ich od samego początku. Zaproponowane przeze mnie podejście, aby włączyć oddolnych interesariuszy w przygotowanie nowej wersji Strategii Rozwoju Województwa Dolnośląskiego 2030+, spotkało się z akceptacją władz samorządowych i otworzyło drogę do zmiany w zakresie pełniejszego zaangażowania obywateli.

Współtworzenie (*co-creation*) to kluczowa koncepcja wzmacniająca transformację społeczną i gospodarczą. Badania pokazują, że udana transformacja jest powiązana z zaangażowaniem obywateli, a także z oddolnymi strategiami współtworzenia w ważnych dla obywateli obszarach, jak również stosowaniem odpowiedniego prawa i instrumentów finansowych (Seyfang i Haxeltine, 2012; van der Steen i in., 2011). Kluczowe dla sukcesu strategii rozwoju jest zaangażowanie obywateli w ich różne role – jako użytkownicy, producenci, konsumenci lub właściciele (Itten i in., 2020). Udana współtworzenie wymaga wielopoziomowego procesu oraz przyjęcie **sposobu myślenia i pracy „przez i dla obywateli”**. Potrzebę pełniejszego udziału społeczeństwa, obywateli i mieszkańców zaobserwowano w wielu projektach regionalnych (Herberg i in., 2020; Selvakkumaran i Ahlgren, 2018).

BOŻENA RYSZAWSKA

dr hab., prof. UEW, prowadzi badania w zakresie zielonej gospodarki, zielonych finansów, transformacji energetycznej i ekonomii środowiskowej; dyrektor Green Team – Centrum Zrównoważonego Rozwoju Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu; certyfikowany lider *Climat Reality Project*, kierownik międzynarodowych projektów realizowanych w ramach programu Horyzont 2020: *Scaling up Co-creation: Avenues and Limits for Integrating Society in Science and Innovation (SCALINGS)*, a także *Obywatelstwo energetyczne i wspólnoty energetyczne na rzecz przejścia na czystą energię (EC2)*.

Obywatele powinni być postrzegani szerzej – jako ważni aktorzy transformacji gospodarczej. **Obywatelskie współtworzenie obejmuje współtworzenie polityk i prawa, rozwiązań i innowacji, współrealizację projektów i wreszcie bycie współbeneficjentami procesu transformacji.** Efektywna transformacja wymaga podejścia odgórnego i uzupełniona powinna być podejściem oddolnym (*bottom up, top down*), w którym obywatele grają aktywną rolę. Takie podejście jest zawarte w nowej unijnej strategii Europejski Zielony Ład.

W dzisiejszej Europie decydenci polityczni podkreślają rosnącą świadomość, że bez upodmiotowienia obywateli i wzięcia przez nich współodpowiedzialności za transformację społeczno-gospodarczą nie będzie ona postępowała. Bariery są: niechęć obywateli do zaangażowania, brak zaufania do decydentów i brak współwłasności realizowanych projektów.

Proces ko-kreacji można postrzegać jako zmianę paradygmatu w polityce regionalnej wzmacniającą demokrację i legitymizację decyzji społecznych i gospodarczych. Zamiast być traktowani jak konsumenci, obywatele powinni być zatem postrzegani szerzej – jako podmiotowi aktorzy transformacji gospodarczej, którzy mają prawo do sprawiedliwej, zrównoważonej transformacji.

Obywatelska ko-kreacja oznacza **tworzenie projektu od samego początku współtworzenia** polityk i prawa, udział w powstawaniu rozwiązań i innowacji, współrealizację projektu i wreszcie bycie współbeneficjentami procesu transformacji. **Podejście autokratyczne jest skoncentrowane na decyzjach i jego eksperckości – „decydent wie lepiej”,** co w efekcie daje możliwość podejmowania szybkich decyzji. W złożonych systemowych problemach, w których trzeba podejmować strategiczne decyzje, istnieje większe ryzyko braku akceptacji zmian przez interesariuszy wewnętrznych i zewnętrznych. Na drugim biegunie znajduje się **podejście, w którym lider odsuwa się na bok, a wyznaczony zespół identyfikuje problemy, szuka rozwiązań i podejmuje decyzje (grupowe**

podejmowanie decyzji). Takie podejście jest zorientowane na partycypację mieszkańców i swobodę decydowania (Ryszawska i in., 2021). Można mówić o paradygmacie współtworzenia. **Definicje ko-kreacji podkreślają aktywne zaangażowanie obywateli i interesariuszy, poczucie upodmiotowienia i obywatelstwa, budowanie zaufania pomiędzy interesariuszami i społecznościami, dzielenie się władzą i odpowiedzialnością, poprawę społecznej legitymizacji podejmowania decyzji.** Obywatele odgrywają różne role w procesie współtworzenia. Należą do nich:

- współinicjator – obywatel jest inicjatorem;
- współprojektant – obywatele i samorzady współtworzą projekty, polityki i plany,
- współrealizator,
- koproducent,
- współbeneficjent,
- współewaluator.

Współtworzenie, w przeciwieństwie do zwykłej partycypacji społecznej, wiąże się z dobrowolnym poświęcaniem czasu i zasobów oraz umożliwieniem lokalnym obywatelom udziału w redystrybucji zasobów i projektowaniu procesów poprawiających efektywność świadczenia usług publicznych. W przypadku organizacji sektora publicznego współtworzenie jest wykorzystywane do lepszego wykorzystania zasobów i zarządzania środkami publicznymi w sposób bardziej dostosowany do potrzeb obywateli (np. budżety obywatelskie). Wdrażanie współtworzenia generuje jednak mnóstwo wyzwań. Organizacje publiczne to zazwyczaj duże podmioty, w których menedżerowie są przyzwyczajeni do odgórnego kierowania. Dlatego **niewiele decydentów jest gotowych zastosować nowy model** oparty na oddolnym zaangażowaniu pracowników, klientów, obywateli i innych interesariuszy. Dodatkową barierę stanowią regulacje prawne utrudniające zmiany.

Badanie przeprowadzone w Szwecji zatytułowane „**Przekształcenie sektora publicznego w arenę dla współtworzenia**” skupia się na postrzeganiu współtworzenia jako **nowego paradygmatu w administracji publicznej** (Ryszawska i in., 2021). Pokazuje ono, że sektor publiczny przechodzi obecnie transformację od

organu prawnego i usługodawcy do areny współtworzenia. Autorzy na przykładach przypadków w różnych lokalizacjach pokazują, że współtworzenie zastępuje monopol na usługi publiczne i konkurencję publiczno-prywatną przy współpracy wielu podmiotów. Co więcej, w ten sposób zmienia się całe postrzeganie sektora publicznego. Dowodzą ponadto, że współtworzenie może być postrzegane jako „samorząd ludowy”, a jednocześnie potrzebuje nowej konstrukcji instytucjonalnej i nowych form przywództwa publicznego adekwatnych do procesu oddolnego współtworzenia (przywództwo rozproszone, przywództwo horyzontalne, przywództwo integracyjne) (Torfing i in., 2019).

W niemieckich badaniach na temat współtworzenia w projektach dotyczących mobilności i energii odnawialnej zwraca się uwagę na jedno praktyczne zastosowanie współtworzenia, powszechnie określane jako tzw. **minipubliczność** (*mini public*). Termin ten obejmuje losowo wybrane grupy obywateli, którzy następnie uczestniczą w procesach decyzyjnych. W badaniu podkreślono, że minipubliczności zwiększają i przyspieszają zasadność decyzji publicznych (Herberg i in., 2020). W każdym przypadku doprowadziły one do ustanowienia nowych konfiguracji społecznych – rozpoczął się proces współpracy rządu i społeczeństwa obywatelskiego w celu wygenerowania konkretnych odpowiedzi na pytania dotyczące interesów społeczeństwa obywatelskiego.

Można zatem powiedzieć, że współpracę między społeczeństwem a polityką można wesprzeć koncepcją współtworzenia, w której **„normalni” obywatele, niereprezentujący żadnego zorganizowanego interesu, są w stanie dostarczyć bardzo cennych wskazówek odnośnie do możliwych i pożądaných opcje działania.**

Badacze podkreślają zatem następujące transformacyjne efekty współtworzenia:

- Współtworzenie może przyczynić się do „przemieszczenia się” dominującej dzisiaj współpracy korporacyjnej w stronę kręgów obywatelskich (*mini public*, rady obywatelskie).
- **Procesy współtworzenia przyciągają uwagę różnych grup społecznych i wspierają transparentność, ułatwiają budowanie wzajemnego zaufania między różnymi zaangażowanymi podmiotami, a ponadto umożliwiają włączenie perspektywy obywatelskiej.**

Sukcesem ko-kreacji jest wzmocnienie znaczenia obywateli (kapitał ludzki), zwiększenie zaangażowania społecznego oraz demokratyczny sposób podejmowania decyzji (komunikacja i dialog, przejrzystość i zaufanie).

Literatura

- Herberg, J., Haas, T., Oppold, D. i von Schneidmesser, D. (2020). A Collaborative Transformation beyond Coal and Cars? Co-Creation and Corporatism in the German Energy and Mobility Transitions. *Sustainability*, 12(3278).
- Itten, A., Sherry-Brennan, F., Sundaram, A., Hoppe, T. i Devine-Wright, P. (2020). *State-of-the-Art Report for Co-Creation Approaches and Practices with a Special Focus on the Sustainable Heating Transition*. Delft University of Technology.
- Ryszawska, B., Rozwadowska, M., Ulatowska, R., Pierzchała, M. i Szymanski, P. (2021). The Power of Co-Creation in the Energy Transition – DART Model in Citizen Energy Communities Projects. *Energies*, 14(5266). <https://doi.org/10.3390/en14175266>
- Selvakkumaran, S. i Ahlgren, E. O. (2018). Model-Based Exploration of Co-Creation Efforts: The Case of Solar Photovoltaics (PV) in Skåne, Sweden. *Sustainability*, 10(3905).
- Seyfang, G. i Haxeltine, A. (2012). Growing Grassroots Innovations: Exploring the Role of Community-Based Initiatives in Governing Sustainable Energy Transitions. *Environ. Plan. C Gov. Policy*, (30), 381-400.
- Torfing, J., Sørensen, E. i Røiseland, A. (2019). Transforming the Public Sector into an Arena for Co-Creation: Barriers, Drivers, Benefits, and Ways Forward. *Adm. Soc.*, (51), 795-825.
- van der Steen, M., van Twist, M. i Karré, P. M. (2011). When Citizens Take Matters into Their Own Hands. *Public Integr.*, (13), 319-332.

BOŻENA RYSZAWSKA,
MACIEJ ZATHEY,
PIOTR CHMIEL

BUDOWANIE MOSTÓW DO PRZYSZŁOŚCI

Współpraca Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu z Instytutem Rozwoju Terytorialnego (IRT) w przygotowaniu Strategii Rozwoju Województwa Dolnośląskiego 2030+ stanowi przykład synergii między nauką a planowaniem rozwoju i zarządzaniem regionem. Taki typ współpracy jest kluczowy w kontekście złożoności, zmienności i systemowości problemów współczesnego świata, szczególnie tych dotyczących przyszłości Dolnego Śląska.

Współpraca nad strategią trwa już drugi rok. Ze strony Uniwersytetu Ekonomicznego uczestniczy w niej dr hab. Bożena Ryszawska, prof. UE, a ponadto zaangażowany jest zespół specjalistów z IRT oraz Urzędu Marszałkowskiego we Wrocławiu. Do pracy merytorycznej udało nam się włączyć studentów oraz innych pracowników uczelni (opisujemy to w innym tekście).

Dolny Śląsk, jak wiele regionów na świecie, stoi przed szeregiem wyzwań wynikających ze zmieniających się warunków klimatycznych, społecznych i gospodarczych. Problemy te charakteryzują się wysokim stopniem złożoności i niepewności, co wymaga interdyscyplinarnego podejścia oraz wykorzystania zaawansowanych metod analitycznych. W literaturze naukowej pojawiają się koncepcje, takie jak podejście systemowe,

BOŻENA RYSZAWSKA

dr hab., prof. UEW, prowadzi badania w zakresie zielonej gospodarki, zielonych finansów, transformacji energetycznej i ekonomii środowiskowej; dyrektor Green Team – Centrum Zrównoważonego Rozwoju Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu; certyfikowany lider *Climat Reality Project*, kierownik międzynarodowych projektów realizowanych w ramach programu Horyzont 2020: *Scaling up Co-creation: Avenues and Limits for Integrating Society in Science and Innovation (SCALINGS)*, a także *Obywatelstwo energetyczne i wspólnoty energetyczne na rzecz przejścia na czystą energię (EC2)*.

MACIEJ ZATHEY

dr, dyrektor Instytutu Rozwoju Terytorialnego, jednostki Samorządu Województwa Dolnośląskiego, oraz adiunkt w Instytucie Gospodarki Przestrzennej na Uniwersytecie Przyrodniczym we Wrocławiu. Doktor nauk o ziemi, geograf, planista regionalny, nauczyciel akademicki. Jego działalność zawodowa obejmuje planowanie przestrzenne i strategiczne, analizy przemian miejskich obszarów funkcjonalnych, a także jest związana z polityką jakości powietrza i efektywności energetycznej. Ważnym komponentem jego działalności badawczej i planistycznej jest planowanie transgraniczne.

WSPÓŁPRACA MIĘDZY UNIWERSYTETEM EKONOMICZNYM WE WROCŁAWIU A INSTYTUTEM ROZWOJU TERYTORIALNEGO OBEJMUJE INTEGRACJĘ WIEDZY NAUKOWEJ Z KOMPETENCJAMI PRAKTYCZNYMI ANALITYKÓW.

nauka o złożoności, *reflexive governance* oraz *adaptive governance*, które wspomagają zrozumienie złożonych procesów i zarządzanie nimi. Wyzwaniem staje się także konieczność wprowadzania w zarządzanie regionem procesu ko-kreacji różnych interesariuszy.

Współpraca między Uniwersytetem Ekonomicznym we Wrocławiu a Instytutem Rozwoju Terytorialnego obejmuje integrację wiedzy naukowej z kompetencjami praktycznymi analityków. Podejście interdyscyplinarne jest niezbędne do skutecznego planowania rozwoju regionu. Wymaga to zaangażowania ekspertów z różnych dziedzin, którzy potrafią holistycznie ocenić dynamikę systemów społecznych, gospodarczych i ekologicznych oraz zaproponować odpowiednie strategie adaptacyjne.

W pracy nad strategią towarzyszyły nam strategiczne umiejętności IRT, a w szczególności aktywność na polu pomnażania i udostępniania zasobów wiedzy, rozwijania i pielęgnowania współpracy międzyinstytucjonalnej oraz definiowania prawdopodobnych scenariuszy rozwoju, zależnych od zmieniających się dynamicznie uwarunkowań.

Misją Instytutu Rozwoju Terytorialnego jest budowanie mostów do przyszłości poprzez planowanie rozwoju. Budujemy mosty między ludźmi, tworząc przestrzeń do debaty, partycypacji i współtworzenia. Tworzymy mosty międzypokoleniowe z myślą o zrównoważonym wykorzystywaniu zasobów. Przerzucamy mosty ponad barierami administracyjnymi, uczestnicząc w transgranicznych projektach wspieranych przez Unię Europejską. Holistycznie postrzegamy rzeczywistość, dążąc do zachowania równowagi pomiędzy rozwojem społecznym, postępowaniem gospodarczym i ochroną środowiska.

Szczególną domeną działalności IRT jest rozpatrywanie wyzwań rozwojowych w kontekście uwarunkowań przestrzennych. Przestrzeń trzeba bowiem traktować jako zasób, w dodatku zasób wyczerpywalny w perspektywie życia ludzkiego i współczesnych, dynamicznych procesów zmian cywilizacyjnych.

IRT realizuje różnorodne projekty, w tym opracowania programów, analiz i studiów, które wspierają procesy decyzyjne na różnych poziomach terytorialnych. Instytut uczestniczy również w inicjatywach transgranicznych, wspieranych przez Unię Europejską, co pozwala na przenoszenie dobrych praktyk i innowacyjnych rozwiązań do regionu. Takie podejście pozwala na lepsze zarządzanie złożonymi problemami poprzez holistyczne i systemowe myślenie.

Współpraca Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu z Instytutem Rozwoju Terytorialnego w kontekście Strategii Rozwoju Województwa Dolnośląskiego 2030+ jest doskonałym przykładem integracji nauki

SPRAWIEDLIWA TRANSFORMACJA TO PROCES, W KTÓRYM DĄŻY SIĘ DO ZMINIMALIZOWANIA NEGATYWNYCH SKUTKÓW ZMIAN GOSPODARCZYCH I TECHNOLOGICZNYCH, DBAJĄC O TO, ABY NIKT NIE BYŁ POZOSTAWIONY W TYLE.

PIOTR CHMIEL

mgr, zatrudniony w IRT Wrocław jako główny specjalista. Od 2017 r. zajmuje się prawem krajowym i unijnym związanym z transformacją energetyczną w UE.

i praktyki planistycznej oraz administracyjnej. Interdyscyplinarne podejście oraz nacisk na wiedzę, współpracę i rozwój są kluczowe dla skutecznego zarządzania złożonymi wyzwaniami współczesnego świata.

Planowanie przyszłości oraz tworzenie planów rozwojowych to zadania, które wymagają starannego przygotowania i zaangażowania odpowiednich zespołów oraz współpracy wielu osób. Instytut Rozwoju Terytorialnego to jednostka organizacyjna Samorządu Województwa Dolnośląskiego, która opiera swoje działania na umiejętnościach, kreatywności i wrażliwości pracowników o szerokich horyzontach. Dzięki ich zdolności do łączenia wielu zagadnień w spójny i komplementarny obraz IRT skutecznie podejmuje wyzwania dyktowane przez współczesność.

Pracownicy IRT zajmują się kluczowymi zagadnieniami, takimi jak planowanie przestrzenne, transformacja energetyczna, sprawiedliwa transformacja gospodarki, ochrona środowiska, w tym dbałość o jakość powietrza oraz krajobraz przyrodniczy i kulturowy, który stanowi integralną część dziedzictwa regionalnego. W szczególności zwracają uwagę na rozwój zeroemisyjnego transportu, w tym transportu rowerowego, oraz na efektywne energetycznie funkcjonowanie miast, które wpływa na jakość funkcjonowania zarówno społeczeństwa, jak i gospodarki.

Działania IRT opierają się na głębokim poczuciu odpowiedzialności za rozwój zrównoważony i sprawiedliwy, co oznacza tworzenie takich warunków, które wszystkim mieszkańcom Dolnego Śląska zapewnią równy dostęp do zasobów, usług i możliwości własnego doskonalenia się. Sprawiedliwa transformacja to proces,

MISJĄ INSTYTUTU ROZWOJU TERYTORIALNEGO JEST BUDOWANIE MOSTÓW DO PRZYSZŁOŚCI POPRZECZ PLANOWANIE ROZWOJU. BUDUJEMY MOSTY MIĘDZY LUDŹMI, TWORZĄC PRZESTRZEŃ DO DEBATY, PARTYCYPACJI I WSPÓŁTWORZENIA.

w którym dąży się do zminimalizowania negatywnych skutków zmian gospodarczych i technologicznych, dbając o to, aby nikt nie był pozostawiony w tyle.

Rozwój nie może być jednak traktowany jedynie jako wzrost produkcji i konsumpcji. Współczesne podejście do rozwoju to przede wszystkim rozwój jakościowy. Oznacza to dążenie do utrwalenia stabilności ekonomicznej i społecznej oraz wdrożenia modelu, w którym na pierwszym miejscu stawiany jest dobrostan ludzi i planety, a nie jedynie wskaźniki ekonomiczne mówiące o wzroście.

Pracownicy IRT, realizując te zadania, kierują się zasadą mówiącą o tym, że prawdziwy rozwój to taki, który zapewnia długotrwałą stabilność, ochronę zasobów naturalnych oraz poprawę jakości życia wszystkich mieszkańców Dolnego Śląska.

Interdyscyplinarny zespół IRT, konsekwentnie budowany i rozwijany od lat, składa się z wykwalifikowanych specjalistów, do których dołączają młodzi i ambitni profesjonaliści. Nowi członkowie zespołu uczą się od tych bardziej doświadczonych, co zapewnia ciągłość i dynamikę w pracy nad rozwojem Dolnego Śląska.

Praca na rzecz Dolnego Śląska wymaga nie tylko profesjonalnych umiejętności, ale także głębokiego poczucia tożsamości regionalnej. Oznacza to znajomość historii i geografii Dolnego Śląska, emocjonalny związek z regionem oraz silną wolę działania na rzecz jego pomyślności i dobrobytu jego mieszkańców. Tylko dzięki takiemu zaangażowaniu można skutecznie planować i realizować inicjatywy, które przyczynią się do zrównoważonego rozwoju i przyszłości regionu.

REDAKCJA

Redaktor naczelny

dr Aleksandra Burdukiewicz

Menedżer Think Tanku

dr Małgorzata Gałęcka

Koordinator ds. marki

Jan Jakub Cendrowski

Przewodniczący Rady Impakt Dolny Śląsk – Think Tanku Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu

dr hab. Bogusław Póttorak, prof. UEW

Członkowie Rady Impakt Dolny Śląsk

dr hab. Bogusław Póttorak, prof. UEW – przewodniczący

prof. dr hab. Bogusława Drelich-Skulska

dr hab. Bartłomiej Nita, prof. UEW

dr hab. Marek Kośny, prof. UEW

dr Marek Ignor – Ogólnopolskie Stowarzyszenie Regionalnych
Funduszy Rozwoju

Tomasz Szpikowski – przedstawiciel przedsiębiorców

Malwina Wrotniak – finansistka i dziennikarka ekonomiczna

Ałła Witwicka-Dudek – Centrum Współpracy z Biznesem
Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu

Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu

53-345 Wrocław, ul. Komandorska 118/120

www.wydawnictwo.ue.wroc.pl

Zdjęcia z zasobów uczelni oraz Adobe Stock, 123rf, Freepik

Praca opublikowana na licencji Creative Commons Uznanie autorstwa

Na tych samych warunkach 4.0 Międzynarodowe (CC BY-SA 4.0).

Skrócona treść licencji na <https://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/deed.pl>

Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego
we Wrocławiu
53-345 Wrocław, ul. Komandorska 118/120
www.wydawnictwo.ue.wroc.pl

ISSN 2720-1813

